

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER KONINKLIJKE VEREENIGING
„OOST EN WEST”

HET LIIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kosteloze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: — Studie-Commissie van „Oost en West”. — Crisis-Steuncomité voor Ned.-Indië te 's-Gravenhage. — „De betoovering van Java. — Herinneringen uit het Indië van een Oud-gast. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlucht. — Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften. — I. Uit de Europeesche Pers. — II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Nagekomen Berichten. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verre Vreemde. — Berichten der Afdelingen. — Mededeelingen. — Bioscoopnieuws. — Mutatiestaat van 25 Januari tot 1 Februari 1933.

Studie-Commissie van „Oost en West”.

- I. Gratis voorlichting inzake studie en/of huisvesting voor jongelieden uit Oost- en West-Indië.
 - II. Bij betaling van f 10,— per jaar doorlopend toezicht en/of volledige z.g. voogdijschap, omvattende o.a.:
 - a. afhalen van boot of trein;
 - b. zorg voor voorloopige en/of definitieve huisvesting;
 - c. volledige behartiging van studiebelangen;
 - d. financieel beheer.
- Nadere inlichtingen bij den Eersten Gedelegeerde W. Meijer, Prins Mauritsplein 23, Telefoon 550752.

Crisis-Steuncomité voor Nederl.-Indië.
te 's-Gravenhage.

Bijdragen voor bovengenoemd Comité en bestemd tot leniging van den nood, waarin in Indië vele landgevoelen en inheemschen, tengevolge van de economische wereldcrisis, verkeeren, worden gaarne ingewacht bij den Penningmeester van het Comité, giro No. 198000.

Ook op de giro-rekening No. 14574 van het Hoofdbestuur van de Vereeniging „Oost en West” kunnen voor hetzelfde doel gelden worden gestort of bijgeschreven.

Dat een ieder, naar zijn kunnen moge helpen! Ook kleine bijdragen zijn van harte welkom.

HET HOOFDBESTUUR.

„De betoovering van Java.”

Het bekende Fransche koloniale dagblad „La Dépêche Coloniale”, wijdt vrij geregeld in zijn kolommen aandacht aan de belangrijkste gebeurtenissen in Nederlandsch-Oost-Indië en geeft ook meermalen lezenswaardige beschouwingen betreffende de economische onderwerpen, ons Indië betreffende. Op het oogenblik publiceert dit groote en veel gelezen Fransche koloniale blad een feuilleton, getiteld: „Le Maléfice de Java”, geschreven door Christian de Caters, een trouw medewerker van het blad, van wiens hand wij meermalen bijdragen in „La Dépêche Coloniale” hebben aangetroffen.

Het is een boeiend feuilleton, maar... het verhaal is niet nieuw! Misschien heeft de redactie van „La Dépêche Coloniale” ook niet de bedoeling gehad het als een nieuw werk van haar medewerker aan de lezers voor te leggen; vermoedelijk zal de redactie wel bekend zijn geweest met het feit, dat „Le Maléfice de Java” ongeveer vijf jaren geleden reeds als roman is verschenen. In ieder geval dient het op prijs te worden gesteld, dat in dit groote Fransche koloniale dagblad thans een feuilleton loopt, dat den lezer met zijn gedachten naar Ned.-Oost-Indië brengt.

Het verhaal van Christian de Caters speelt, namelijk, op Java, dat wil zeggen, voor een belangrijk deel. Gewoonlijk staan in buitenlandsche romans, die in ons Indië spelen, zooveel enormiteiten en

zooveel onjuistheden, dat de lectuur ervan voor den kenner van het land een ware kwelling wordt. Maar dit is met den roman van de Caters niet het geval.

Er staan wel verschillende onjuistheden in, maar de intrigue is niet onaardig en de tekortkomingen neemt men dan wel op den koop toe. Men kan ten slotte van een vreemdeling, die slechts kort in het land heeft vertoefd, toch ook niet verwachten, dat hij in zijn boeken de locale kleur tot in de puntjes verzorgen zal. Bovendien, deze betrekkelijke nonchalance heeft vaak ook haar bekoering en het gebeurt wel, dat de visie van den vreemdeling ons leert, iets te zien, wat de moeite waard is en dat wij gedurende een jarenlang verblijf zelf nog niet hebben ontdekt.

Laurent en Gérard zijn twee jonge Franschen, die voor zaken eenigen tijd in West-Java verblijf moeten houden. Zij blijken namelijk geïnteresseerd te zijn in de hoedenfabricage, die, naar men weet, al sedert jaren in het Tangerangische wordt gedreven en waarvan de productie voor een groot deel naar Frankrijk gaat. Over hun zaken en hun handelsbetrekkingen vernemen wij trouwens niet veel meer; voor den schrijver was het hoofdzaak, dat beiden in kennis kwamen met twee Javaansche dansmeisjes, Bali-Awa en Soera-Hari. De beide „rontjengs” blijken buitengewoon intelligent te zijn, zoo ongeveer als balletmeisjes van de groote Parijsche Opera, geestig, vol charme en „zeer goed ingevoerd”. Wij vernemen, namelijk, direct na de kennismaking in het eerste hoofdstuk van het verhaal, dat Bali-Awa en Soera-Hari juist waren opgetreden op een liefdadigheidsfeest van den Britschen Consul te Batavia; zij waren vandaar met de auto naar het stille, afgelegen huis gereden, dat de beide jonge Franschen ergens boven Buitenzorg hadden betrokken. De auto had pech onderweg en de beide jonge mannen maakten zich niet weinig ongerust over het lange uitblijven van de twee lieflijke Javaansche danseresjes. Laurent haastte zich, toen zij eindelijk waren aangekomen, naar zijn vriendin: Bonsoir, Soura-Hari, wat ben je laat, wij maakten ons zoo ongerust! Met deze woorden verwelkomde de jongeman de danseres. En Soura-Hari antwoordt dan:

— Waarom zou je je ongerust maken! Het staat immers in 't Boek des Levens geschreven, dat wij vandaag laat zouden zijn....

Wij kennen Javaansche danseresjes, dat wil zeggen, de „rondjengs” om met De Caters te spreken en wij glimlachen dus om het antwoord van Soura-Hari. Maar de schrijver heeft de geheimzinnigheid of de even aangeduide mystiek in haar woorden noodig voor zijn verhaal. Bovendien verwacht het groote publiek, dat het Oosten niet kent, nu eenmaal iets geheimzinnigs van Javaansche danseressen.

Men moet namelijk weten, dat Laurent en Gérard, die met hun beide vriendinnen eenige aangename maanden hebben doorgebracht, naar Frankrijk terug moeten keeren en dat zij eenigszins met de handen in het haar zitten, nu zij hun snel-naderend vertrek eindelijk zullen moeten mededeelen. Laten wij er direct bij zeggen, dat de schrijver, — daarvoor is hij ook Franschman, — deze „verhouding” geen oogenblik plat of grof of crû beschreven heeft, integendeel, hij heeft er een soort dichterlijke idylle van gemaakt, eigenlijk met een overmaat van poëzie, welke moeilijk aanvaard wordt door hen, die de werkelijkheid kennen. De geheimzinnigheid, die van de beide danseresjes uitgaat, komt natuurlijk prachtig het Noodlot te stude, dat aan deze idylle wreed een einde maakt en de „stille kracht” zorgt voor de rest van de dramatische saus, waarmede het verhaal wordt overgoten.

Nog voor de beide mannen iets over hun aanstaaend vertrek hebben kunnen vertellen, doet Bali Awa het boeiende verhaal van een der dansen van haar repertoire, waarin de legende is verwerkt van de maagd Kounti en den Indischen Koning uit het rijk van Himalaya, Damaya. Het is een diepzinnig verhaal en men verwondert zich over de schoone, dichterlijke taal, waarin het dansmeisje de oude legende weergeeft. Het verhaal

Met hechte wortels stevig gegroundvest... tegen alle stormen bestand.... Zoo staat sinds 1859 de levensverzekeringmaatschappij

NILLMIJ

Hoofdinspecteur voor 's-Gravenhage: F. J. MAHLMAN, Plaats 31a. 5383

Gemeubileerde Landhuisjes te huur

op de Veluwe, temidden **BOSCH en HEIDE**

In voor- en najaar speciaal voordelige prijzen Te bevragen bij **LANDGOED REFUGIUM, ELSPEET. Tel. 3**

HAAGSCHE STEENKOLEN MIJ.

v.h. **J. KEMPS**
te v. d. Boschstraat 4

DEN HAAG
TELEFOON 772180

5094

Speciale prijzen voor leden v. „Oost en West”

Centraal Kamerverhuurkantoor

Noordeinde 18a. Telefoon 114224.

Uw raadsman bij **HUUR en VERHUUR** van **GEMEUBILEERDE KAMERS en ÉTAGES.**

inschrijving, inlichting gratis. 5082

Boekhandel E. NOORDIJK

BANKASTRAAT 14a — DEN HAAG
Telefoon 111434 5388

• ALLE SCHOOLBOEKEN •

Romans • Leesgezelschappen • Bibliotheek
Schrijf- en Teekenbehoeften

Café-Restaurant

„HET HOF VAN BERLIJN”

Papenstraat 32, Den Haag — Tel. 1-1-7-1-3 — 1-1-0-8-0-8

Zalen voor Partijen en Feesten disponibel.
Het Café-Restaurant voor gedistingeerd publiek
Aanbevelend,

5287 **HENK SLOENHEK**

Paedologisch Instituut
VALERIUSPLEIN 11 AMSTERDAM

INRICHTING VOOR OBSERVATIE VAN MOEILIJKE EN ACHTERLIJKE JONGENS

Geeft na 4—8 weken observatie paedagogisch advies aan ouders en voogden omtrent geplaatste pupillen.
Directeur: Prof. Dr. J. WATERINK
Medisch adviseur: Prof. Ir. L. v. D. HORST
Verpleggeld f 3,50—f 4,50 per dag 5101

5132

STARTER BATTERIJEN

met twee jaar schriftelijke garantie.

— Uw eenigste waarborg —

M. TH. HESEMAN, Hamerstraat 28. 's-Gravenhage.

Opgericht 1910.

Tel. 112793.

— Rijks- en Gemeente-Leveranciers — 5398

5259

komt hierop neer, dat de wraak der goden niet voor de poes is, wanneer iemand de vrouw, die hij zegt lief te hebben, verlaat. Natuurlijk kwamen de beide vrienden, die juist met dit snoode voornemen rondliepen, diep onder den indruk van het verhaal van Bali-Awa. Later in het boek blijkt, dat de goden in dit opzicht inderdaad niet met zich laten spelen. Het wreede lot, — door „stille kracht“ bewerkt, gaat Gérard aan een soort zenuwverlamming lijden en hij komt jammerlijk, teruggekeerd in Frankrijk, nadat hij daar met een jonge Française in het huwelijk was getreden, om het leven —, dat zich aan Laurent gaat voltrekken, komt treffend overeen met de straf, in de oude legende voor ontrouw toegekend. Men ziet, het verhaal is lang niet zonder moraal! En toch hebben wij ernstige bedenkingen.

Die „stille-kracht“ gebeurtenissen, die zoo graag en gretig in het buitenland, — en helaas, dáár niet alléén! —, gecolporteed worden, doen den naam van onze koloniën geen goed. Er worden voorstellingen door gewekt, welke kant noch wal raken en er zijn al scheeve voorstellingen genoeg omtrent Nederland's overzeesche gewesten in het buitenland in omloop. Wat dit betreft, zijn wij dus met „Le Maléfice de Java“ van Christian de Caters, dat thans als feuilleton in „La Dépêche Coloniale“ loopt, heelemaal niet ingenomen. Maar als verhaal is het boeiend en er worden tafereelen in beschreven, — onder andere een kleurig tafereel in een Chineesch speelhuys in Batavia —, die werkelijk, óók wat de locale kleur betreft, uitnemen zijn. Ook de reis aan boord van de mailboot van Singapore naar Marseille, is knap beschreven. Als geheel is het dus een verhaal, dat men wel geboeid en met genoegen leest en over het feit, dat de beide danseresjes Bali-Awa en Soura-Hari (dat is „L'Oeuvre du Jour“, licht de auteur zijn lezers!) Westersche ziertjes hebben ondanks haar Oostelijk kunstenaarsschap, zetten wij ons gemakkelijk heen. Tenslotte heeft Multatuli in zijn Saidja en Adinda dezelfde fout gemaakt.....

VEREENIGDE OCTROOIBUREAUX

BEËEDIGDE OCTROOIBEZORGERS

H. J. KOOY - Ir. H. J. J. WEURMAN

BEZUIDENHOUT 69 'S-GRAVENHAGE
TELEFOON 772080 772081 772082

AANVRAGEN VAN OCTROOIEN VOOR UITVINDINGEN EN DEPONEEREN VAN HANDELS- EN FABRIEKSMERKEN IN ALLE LANDEN. 5044

Herinneringen uit het Indië van een Oudgast.

XII.

Angstneurose. — De diagnose luidde: Berri-berri. Zenuwstoringen en berri-berri. — Droge en natte berri-berri. — Een verwekker, die door afwezigheid verwekt. — Een oordeel van pastoor Verbraak. — Menschelijk, maar niet edel. — Een berri-berri transport. — Stampot, een belofte. — Per „tijkar-peer“. — Slapen onder een wollen deken. — Fort-de-Kock, een eldorado. — Plus serré. — Aardbevingen en banjirs.

In de ijzeren kooi, die ruim 40 jaar geleden Koeta-Radja heette, voelde ik mij na korten tijd wel veilig voor de klewangs der Atjehers, echter niet voor de ziekte, die wij als berri-berri hoorden aanduiden. Zij heeft altijd iets beangstigends voor mij gehad, hoewel ik in het algemeen voor andere ziekten der tropen vrij onverschillig bleef.

Het werd er niet beter op, toen ik na een verblijf van eenige maanden te Koeta-Radja, de tijding kreeg, dat een van mijn medepassagiers, een officier in de kracht van zijn leven, aan berri-berri overleden was.

Na dien dacht ik bij iedere lichte ongesteldheid, dat het wel eens het begin van de zoo gevreesde ziekte kon zijn, de manier natuurlijk om ze naar mij toe te halen, doch in dien tijd deden zulke psychologische beschouwingen over ziekten en ziekworden nog geen opgeld. En dan, ik liep niet te koop met mijn idée fixe, als ik het zoo noemen mag, zoodat ook niemand mij tot andere gedachten kon brengen of genezen van mijn angstneurose.

Ik was feitelijk voorbestemd, en dat wel door mijn eigen gedachtenleven om berri-berri te krijgen en... ik heb ze ook gekregen, althans volgens de doktoren. En zij achtten het noodig om mij voor die ziekte te évacüeren. Vreemd, dat mijn angstneurose na de diagnose van de geneeskundige faculteit in het geheel niet verergerde, integendeel, ik twijfelde zelfs aan de juistheid van hun oordeel en dat kwam waarschijnlijk, doordat ik wij de ziekte heel anders, veel erger had voorgesteld. Ik had hetzelfde gevoel, als op het oogenblik, dat ik aan boord van de mailboot, die mij naar Indië zou brengen, een cognacje bestelde tegen zeeziekte, die ik ook nooit heb gekend.

Toen ik in 1891 geëvacueerd werd, wist men van berri-berri nog weinig af, d.w.z. men kende de oorzaak van de ziekte niet. De doktoren konden er daarom licht toe komen een ziekte als berri-berri te beschouwen, indien de symptomen sterk in die richting wezen, en dat doen stellig de verschijnselen, die zich bij enkele krachtige zenuwstoringen vertoonen. Is berri-berri niet altijd beschouwd als een ziekte van de zenuwen?

De echte berri-berri-lijder had gezwollen beenen, w.i. men putten kon drukken, die eerst na geruimen tijd verdwenen. Hij leed aan benauwdheden, een versnelden hartslag. Vertoonde een patiënt al deze symptomen en nog enkele andere, dan had hij de gewone berri-berri, waren de beenen normaal, dan sprak men van droge berri-berri, en die moest ik dan hebben. Waarom ook te twijfelen, ik vertoonde, op één na, alle symptomen van de berri-berri, ik was bijna drie jaar op Atjeh geweest en dus gerechtigd de ziekte te hebben. Dus werd ik met z.g.n. droge berri-berri geëvacueerd naar Fort-de-Kock.

Mijn blijdschap was meer dan uitbundig. Eindelijk zou ik dan dat vreeselijk berri-berri-land mogen verlaten om in een van de verrukkelijkste oorden uit de Archipel, op 3000 voet hoogte, genezing te gaan zoeken van mijn kwaal. En dat ik er beter

zou worden, stond bij mij vast als een paal boven water, te meer, omdat ik er hoe langer hoe meer aan begon te twifelen, dat mijn ziekte berri-berri was. Maar ik hield mij natuurlijk van den domme.

Intusschen was ik er wel van overtuigd, dat het voor mij hoogtijd werd de ongezonde Atjehdreeven te verlaten.

Te Fort de Kock kwamen twee doktoren tot dezelfde diagnose. Dat lag trouwens voor de hand.

Eerst later werd ontdekt en met groote zekerheid vastgesteld, dat de berri-berri haar ontstaan dankt aan een totaal verkeerde voeding, een gebrek aan vitamines. En het is de machinaal gepelde en geglansde rijst, die als hoofdschuldige werd aangewezen. Deze rijst wordt door de bewerking, het is nu algemeen bekend, ontdaan van het zilvervlies, dat juist de stoffen bevat, die bij een rijstvoeding niet kunnen gemist worden, zonder nadeelige gevolgen voor het lichaam te ondervinden. Heel begrijpelijk dus, dat Inlandsche militairen en kettingjongens, die zich haast uitsluitend met rijst voedden, zoo licht en in massa berri-berri kregen. Diende men de lijders katjang idjoe toe, dan genazen zij vrij spoedig, want deze boontjes zijn bijzonder rijk aan vitamines. Ook als voorbehoedmiddel speelt de katjang idjoe een voornamelijk rol. Maar volgens deze theorie, aan praktisch als juist getoetst, konden wij, Europeanen, toch moeilijk berri-berri krijgen. Wij aten een beetje rijst, aardappelen, brood, vleesch en visch, boter en vet, eieren, groenten, vruchten enz. en wel in groote hoeveelheden. Met dit voedsel kregen wij meer dan voldoende vitamines naar binnen. Een van twee dus, of de berri-berri kan nog door andere oorzaken ontstaan, of de Europeanen konden de ziekte slechts bij uitzondering, dan wel in het geheel niet krijgen, tenzij er onder hen personen waren, die zich ook uitsluitend met machinaal gepelde rijst voedden.

Heb ik dan nu niet alle reden om te veronderstellen, dat mijn z.g.n. droge berri-berri in het geheel geen berri-berri was? Maar dan zijn ook heel wat Europeanen voor die ziekte geëvacueerd, of zelfs aan overleden, zonder dat zij ze hadden.

Ik ben mij bewust, dat ik met deze leekenbeschouwing een gevaarlijk terrein heb betreden, en verwacht, dat de een of ander berri-berri specialist mij wel terecht zal wijzen, als ik het mis mocht hebben. Wat mij zelf betreft, zou hij kunnen opmerken, dat mijn vrees voor berri-berri oorzaak kan geweest zijn, dat ik ze tenslotte kreeg, doch die veronderstelling lijkt mij in dit geval toch gewaagd, waar ik van het begin af, aan mijn berri-berri getwijfeld heb.

Wat beschouwden de doktoren destijds als oorzaak van de berri-berri? Zij meenden, als ik me niet vergis, dat het een infectieziekte was, min of meer gebonden aan enkele plaatsen of streken (Atjeh, Muntok). En voor die veronderstelling waren zeker goede gronden. Het was dan ook duidelijk, waarom zij het heftigst optrad daar, waar veel menschen in een beperkte ruimte samenwoonden.

De bekende pastoor Verbraak, de algemeen geachte aalmoezenier, die zijn halve leven op Atjeh prachtig werk heeft verricht, hield er een enigszins andere meening op na. Hij beweerde, dat het raseeren van het terrein, dat als 't ware één groot kerkhof was, gelegenheid te over gaf om een zekere smetstof te verspreiden. Het tropische klimaat werkte dit sterk in de hand. „In Atjehsche kampongs, verscholen in het groen“, zoo betoogde hij verder, „komt de ziekte niet voor“. Met de tegenwoordige kennis van de ziekte kunnen wij tegen deze meening aanvoeren, dat de Atjehers in hun kampong zeer waarschijnlijk voedsel gebruikten, dat voldoende vitamines bevatte, om bevrijd te blijven van berri-berri.

Eenigszins in overeenstemming met de redeneering van pastoor Verbraak was die van een beambte der gevangenis, die mij op een goeden dag een vertrouwelijke mededeeling deed, welke ik hier niet zou durven neerschrijven, als het geen 40 jaar geleden was. Op een vraag, of hij geen vrees had voor fanatieke Atjehers, die in de gevangenis onder zijn hoede waren gesteld, antwoordde hij: „Als ze gevaarlijk worden, stuur ik ze naar het hospitaal.“

Dat antwoord verbaasde mij en ik vroeg: „Hoe krijgt u dat gedaan?“

„Ik laat ze eenvoudig berri-berri krijgen.“

Nog grotere verbazing. Ik moest er meer van weten. „Wel“, lichtte de man mij in, „als ik een Atjeh één week vergeet te luchten, heeft hij de ziekte. Ik rapporteer dat en hij wordt opgenomen in het militiaire hospitaal!“

Dus tóch een kwestie van gebrek aan licht en zuivere lucht, geen voldoende beweging, besmetting misschien ook al.

Als de man geen blageur was, moet hij het barbaarsche van zijn handelwijze — eenvoudig en dom als hij was — zeker niet gevoeld hebben. De enige verontschuldiging voor dat onmenselijk spel kan alleen zijn, dat hij uitsluitend aan zijn eigen veiligheid dacht. Het is menselijk, maar zeker niet goed te praten.

Ik meen, dat de man zelf kort daarop met berri-berri werd geëvacueerd.

En ik volgde hem dan spoedig, n.l. in 1891. Maar zoals ik reeds zeide, ik twijfelde aan de juistheid van de diagnose der doktoren.

Over het berri-berri-transport, waaraan ik zelf als lijder — met lange ij s.v.p. zetter — deelnam, wil ik nu nog een en ander vertellen. Ik was al vroeg 'smorgens naar boord gegaan, zonder hulp, op mijn eigen beenen dus, en was zoo in de gelegenheid van het dek het verschrikkelijke te aanschouwen. Een groote prauw stampvol patiënten lag langs zij van de stoomboot. De aanblik van boven op die zielige menschenmassa was meer dan droevig. Daar waren ernstige patiënten, die niet meer loopen konden. Slap als een stuk wasgoed, met lodderige, verdraaide oogen, dikke beenen, een glimmende huid, werden zij op de schouders van koelies geladen, die hen vervolgens aan boord brachten. Het vreeselijke lijden van die patiënten sprak uit de verwrongen gelaatstreken, uit elk lid van hun lichaam, en als zij een van die heftige benauwdheden kregen, leek het of dit de laatste worsteling met den dood was.

Ik heb het toen moeten aanzien, hoe een paar lijders, terwijl zij aan boord gedragen werden, hun laatste benauwdheid kregen, die aan alle lijden een einde maakte.

Daar waren ook patiënten, die, gesteund door een paar verplegenden, met moeite voortstropelden en telkens na enkele passen moesten rusten.

Het waren voor mij, zelf patiënt, emotionele momenten, die mijn geschokte zenuwen nog meer verstoorde. En toch miste ik als 't ware de kracht om het dek te verlaten, het was, of een geheime macht mij vasthield op de plek, vanwaar ik dat ontroerende tooneel moest aanschouwen.

Toen alle zieken aan boord waren en de boot de reede van Oleh-leh verlaten had, merkte ik niets meer van de berri-berri-lijders en ik voelde ook geen behoefte om hen te bezoeken, overtuigd als ik was, dat ik toch niets anders dan diepe ellende, worstelen met den dood, zou te zien krijgen, zonder ook maar de geringste hulp te kunnen bieden. Zelfs de dokter en de verplegenden waren machteloos om te helpen. Voor mij ging aan boord alles gewoon, en al spoedig bemerkte ik, dat de frissche zeelucht weldadig op mij werkte.

De haven van Padang was nog niet klaar en dus had de ontscheping ook per prauw plaats. In een groote schuit kreeg ik met een honderdtal berri-berri-lijders een plaatsje. Daar voelde ik mij werkelijk weer ernstig ziek bij den aanblik van zooveel misère. Een niet te beschrijven tooneel van lijden en sterven.

Te Padang aangekomen, was ik een der eersten, die de prauw vol menschenlijke wrakken ontvluchtte. Eerst in het Padanghotel kwam ik weer wat in de stemming, doch het heeft maanden geduurd, voordat de gedachte aan dat droevige ziekentransport op den achtergrond kwam. Vergeten heb ik die reis nooit.

In het Padanghotel herleefde ik. Ik vond alles mooi en nieuw. Het klimaat werkte behaaglijk op mij in. Ik was in een nieuwe wereld gekomen, de wereld, die ik mij bij aankomst in Indië voorgespiegeld had en die ik slechts een paar dagen had mogen aanschouwen. Ja, zoo moest het eigenlijke Indië er uit zien, zóó trok alles mij aan: het klimaat, het land, de geheele omgeving. En toch reikte mijn blik nog niet verder, dan het gemoedelijke hotel met zijn naast omgeving.

Het is merkwaardig, hoe in zulke gevallen kleine voorvallen, nietigheden, een zoodanigen indruk kunnen maken, dat hij nooit weer uitgewischt wordt.

's Avonds at ik voor het eerst na drie jaar stamp-pot van versch geogste savoyje kool, een lekkernij, die ik in Indië nooit had kunnen verwachten. Het is dus te begrijpen, dat ik er niet alleen van smulde, maar dat er ook een belofte voor mij in lag. En zoo bleef de heerlijke stamp-pot in het middelpunt van mijn gedachten, terwijl alle andere voorstellingen werden teruggedrongen naar het onderbewustzijn, zoals men tegenwoordig zegt.

Den volgenden morgen — de stamp-pot had mij gelukkig niet ziek gemaakt — vertrok ik per trein naar Padang-Pandjang. Zoover was de lijn toen al klaar, ook het stuk Padang-Pandjang—Ombilin-

velden, geloof ik, doch dien kant moest ik niet op.

Ik was dus genoodzaakt de reis Padang-Pandjang—Fort de Kock, op de ouderwetsche manier te doen, n.l. per tjikar-peer, zoals ik den naam van het vehikkel altijd hoorde uitspreken. Het voertuig bestond uit twee wielen met een stel primitieve veeren, waarop een planken vloer was gebouwd. Een eenvoudige kap beschutte tegen regen en zon, terwijl een dunne matras tot slapen of tenminste dutten, uitnoodigde. De koetsier zat voorin met gekruiste beenen op een matje, de passagiers konden liggen of zitten naar verkiezing, maar altijd zoo, dat de beenen in de lighouding waren. Wie goedkoop en van zelf langzamer en nog minder comfortabel wilde reizen, bediende zich van de typische karbouwenkar, waarin dan ook een matras werd gelegd. Dat was eigenlijk het middel van vervoer in de Bovenlanden, voor de Sumatraansche bevolking.

Ik klom dan 'smorgens vroeg in een tjikar-peer met twee paardjes bespannen en in snelle vaart ging het voorwaarts. De snelheid verminderde echter aanzienlijk toen we in het heuvel- en later in het bergland kwamen.

Ik had slechts oog voor de heerlijke omgeving, de milde tropische plantengroei, de idyllische kampong-huisjes, half verscholen in het groen, maar vooral voor de majestueuse vulkanen, die zich als donkere kegels, hier en daar bedekt met helle lichtplekken, in de verte verhieven en schijnbaar het blauw van den hemel raakten.

Het was al avond, toen we onzen intrek namen in het eenige hotel te Fort-de-Kock.

De hoofdplaats lag in rust en in de omgeving van het hotel was het angstig stil. Het koele klimaat bezorgde mij huiveringen, maar de nacht onder een wollen deken ging voorbij in een langen verkwikkenden slaap. Voor het eerst leerde ik toen het genot smaken van een wollen deken, die alleen in bergklimaten dienst doet op een wijze, die herinnert aan een verkwikkenden slaap in het veelal gure noorden.

Ik beschouwde me zelf als een vogel, die na een langdurig verblijf in een voliëre, was uitgevlogen — nu voorgoed — en terecht was gekomen in de onvolprezen Indische natuur, ook in het echte Indische leven.

Het was er destijds zoo gemoedelijk rustig te Fort-de Kock. De menschen waren nog van den ouden stempel, vriendelijk, beschaafd, hulpvaardig. Er was een band tusschen de Europeanen, die op elkaar aangewezen waren, een sterk gevoel van saamenhoorigheid heerschte er. Intriganten, die in Indië dikwijls een fatale rol spelen, duldde men er niet. De Europeesche huizen, hoewel eenvoudig, maakten een prettigen indruk, zooals zij daar verspreid lagen tusschen groen en bloemen. Een mooie weg, nu eens stijgende, dan weer dalende, doorsneed hier en daar sawahs met blonde rijstvelden en donkergroene koffietuinen. De meest gegoede Inlanders — armen kende men er niet — waren bescheiden, echter zonder slaafsche manieren. De officieren deden niet denken aan troupiers of luidruchtige kavaliërs. Op een ruime aloon-aloon — een uitgezocht speel-terrein — ruischten de machtige kruinen van eeuwenoude waringins; in de verte spiegelde een meer tegen den bergwand. De landbouwers uit den omtrek bezochten in hun typische buffelkarren de markt, waar hun kleurige kleederdrachten een eigenaardig effect maakten. Bij de Inlandsche boerderijtjes vond men idyllische vijvers van helder water met heilige visschen van enorme grootte, kooitjes, sierlijk van vorm, prijken hoog in de lucht tusschen ruischende boomkruinen en dienden als woonplaats van de zoo geliefde houtduiven.

Het was een stuk Indisch leven, dat rustig stemde, wel geheel verschillend van wat ik later op Java zag en meemaakte, maar toch voor mij hoogst interessant. Ik had nu eindelijk het gevoel, dat ik in het Indië van mijn droomen was beland.

In dat zalige oord heb ik twee heerlijke jaren van mijn leven doorgebracht, steeds in stille bewondering voor de grootsche natuur, dankbaar voor de eenvoudige genoegens in een milieu van rustige, evenwichtige menschen. Maar in die aangenamesfeer van rust gebeurde dan ook zelden iets, dat de gemoederen in beroering bracht. Het leven rolde er even genoeglijk heen, als dat van Starings landman. Ja, de menschen hadden er hun zorgen, ernstige familie-zorgen zelfs, haar oorsprong vindende in financieele omstandigheden, als studeerende kinderen in Holland zooveel kostten, dat de ouders er krom voor moesten liggen. Maar daar merkte de buitenstaander zoo weinig van, hij kon het slechts vermoeden. De hoogst gesalariëerden moes-

Abonneert U op:

en

Adverteert in:

Het Katholieke Dagblad van den Haag en Omstreken

DE RESIDENTIEBODE

TORENSTRAAT 27 — DEN HAAG

Telefoon 116120

5394

Een boterham met

HENSING'S ROOMBOTER

is een ware lekkernij.

Belegt ze nu nog met

5327

HENSING'S KAAS

of

FIJNE VLEESCHWAREN

en U hebt het toppunt van smakelijkheid.

M. HENSING, Van Hoytemastraat 113. Telefoon 775284.

Dit handelsmerk

Gratis door Nederland

Reizen onze 5 ponds Pakketten Prima Gemeleerde

Indische Thee

Want zij worden franco toegezonden.

Prijzen per pond: f 1.20 tot f 1.80

Vraagt monsters bij: 5280

Producten Detailhandel „Harav“ VOORBURG

garandeert kwaliteit Broekslootkade 3 — Telef. 771772

MEUBILEER INRICHTING „DE WONING“ N.V.

LAAN VAN MEERDERVOORT 312 'S-GRAVENHAGE

SPECIALE AANBIEDING

SLAAPKAMER-AMEUBLEMENT

gepolitoerd notenhout

NEDERLANDSCH FABRIKAAT!

Driedeurige Kast

Toilet Tafel -

Lits Jumeaux -

2 Nachtkasten

Tafel en 2 Stoelen

FL. 495.--

Vraagt prospectus

- Stijlvol ontwerp -
- Uitmuntend materiaal -
- Keurige afwerking -
- Onbeperkte garantie

5:26

Passage 82 - PATO-W. S. M.

Tel. 115384

Tel. 396033

5292

Luxe Touring-Cars voor elk gewenscht gezelschap

LEDEN VAN OOST EN WEST! UW AANGEWZEN ADRES IS:

Electrische Wasch- en Strijkinrichting

E. DE KONING

FLORIS HEERMALESTRAAT 22

UTRECHT

Postrekening 111296

5272

UITZENDING VAN DINERS

L. S.

Stelt U prijs op een goed bereid diner?

Bestelt Uw maaltijden dan bij: 5297

FIRMA H. J. LOS

Telefoon 556389

b. g. g. 555345

waar alles met eerste klas ingrediënten wordt bereid.

— Berkenboschblokstraat 2, Scheveningen —

— Vluggede bediening.

Concurrerende prijzen.

**VOORLICHTING en BIJSTAND in ALLE
FISCALE AANGELEGENHEDEN**
J. A. MONOD DE FROIDEVILLE
BELASTINGADVISEUR 5615
Ook Indische Inkomsten- en Vermogensbelasting
van 9-12 en 2-5 uur
te 'S-GRAVENHAGE, Juliana van
Stolberglaan 125 — Telefoon 7704/1 —

ten zich zulke groote opofferingen getroosten voor hun studentjes in Holland, dat zij niet méér konden verteren dan hun jongste ondergeschikten. Vandaar dat allen als één groote familie leefden; de genoegens moesten wel van eenvoudigen aard zijn, en toch schonken zij niet alleen voldoening, maar hadden meermalen een uitgelaeten, dollé vreugde tengevolge. Wij waren nog niet verwend door een mondain leven met kostbare auto's, dure reizen, chique dansings en restaurants. Maar de genoegens waren er niet minder om. Als op een van onze gezellige avonden in de soos allen, die nog niet boven de jaren waren, zich verenigd hadden voor dans of spel, heerschte er in den beginne wel een min of meer deftige stemming, doch de eerste lancier bracht al spoedig een meer intieme sfeer. Maar als dan later op den avond een ouderwetsche quadrille werd aangekondigd en de leider op het oogenblik, dat een lange rij van vroolijke dames uitdagend op een dito van jolige heeren aantrippelden, met schalksche oogen commandeerde „plus serré”, was het groote moment gekomen: de dollé en toch zoo onschuldige vreugde, waarbij hoogstens een vrouwelijke en een mannelijke neus elkaar minzaam raakten. Dat was dan het hoogtepunt van den avond, de verbroeder-verzustering, die verder den geheelen avond allen in de stemming hield.

Zoo waren in dien tijd te Fort-de Kock de genoegens van evenwichtige menschen, genoegens, die tevreden en gezonde harten maakten, zonder heftige emoties.

Eerst later heb ik begrepen, dat een reeks van toevallige omstandigheden juist in dit Eldorado een aantal ambtenaren en officieren had samengebracht, die een kleine gemeenschap vormden, welke alle factoren in zich droeg om aangename verhoudingen te scheppen, wat, helaas, van vele andere binnenplaatsen, niet kon gezegd worden.

Was er in de hoofdplaats der Padangsche Bovenlanden dan in het geheel niets, dat de menschen wel eens op onaangename wijze uit hun zoete rust bracht. Toch wel! Doch zulke emoties waren niet het werk van menschen, maar van natuurkrachten. De majestueuze vulkaankegels, die de heerlijke hoogvlakte omringden, hadden iets dreigends, en de verhalen van vroegere natuurrampen waren beangstigend. Het geheele bergland, woest, ontoegankelijk op vele plaatsen, was een voortdurende bedreiging als tropische regens de ravijnen vulden en de kracht van het water de gevreesde banjirs veroorzaakte. Maar even angstwekkend zijn op Sumatra de aardbevingen. Fort-de-Kock en omgeving weten er van mee te praten.

Ik heb er verscheidene bijgewoond, een zoo hevig, dat het mij niet mogelijk zou zijn het verschikkelijke gevoel van angst en onmacht te beschrijven, dat zich toen van ons meester maakte.

Als je 's avonds gezellig in je voorgalerij zit klimaat te schieten en alles begint plotseling te schokken en te stampen, als je den grond als het ware onder je voeten voelt wegzinken, de hanglamp slingert in een boog van 45 gr. en de glazen op tafel door een opwaartschen stoot van hun voetstuk worden gestampt, dan voelt een mensch zich o, zoo klein.

Die aardbeving ging gepaard met aardstortingen, die verscheidene Inlandsche woningen verwoestten en tal van menschenlevens kostte. Het is de hevigste en langdurigste aardbeving geweest, die ik in Indië heb meegemaakt. Maar als natuurramp was voor ons toch veel ontzettender de bekende banjir in de Aneikloof, doordat wij in de gelegenheid waren de verwoesting in haar geheelen omvang te aanschouwen.

Den 24sten December 1892 viel er aan het bovenende van de Aneikloof in 8 uur 225 m.M. regen. Om zich een voorstelling te maken van deze hoeveelheid, bedenke men even, dat in ons land pl.m. 750 m.M. regen in een heel jaar valt.

Een groot gedeelte van dat water moest door de nauwe Aneikloof afgevoerd worden. Het kleine, maar dikwijls woeste riviertje, de Anei, steeg gedurende den nacht zóó hoog en de stroom

werd zóó razend sterk, dat de spoorlijn en de postweg met de daarlangs liggende huisjes totaal vernield werden. Een spoorbrug van 50 M. spanning werd opgenomen en 40 M. verder neergelegd, een andere brug eenvoudig als speelgoed vermord, zoodat men later van het gevaarte slechts stukjes terugvond. De telegraafpalen werden als kurkrettrekkers verwrongen. Overhangende rotsen stortten neer in het ziedende water.

De communicatie van de Bovenlanden met Padang, eerst in Juli 1891 voltooid, was plotseling verbroken en het heeft maanden geduurd om haar te herstellen.

Die ontzettende ramp maakte zoowel op de Europeanen als op de Inlandsche bevolking een overweldigenden indruk, het werd een dag van groote emotie in de anders zoo rustige omgeving, toen ons in den morgen van 25 December de tijding bereikte. Maar niemand kon op dat oogenblik nog bevroeden, welke verwoesting er aangericht was.

In den vroegen morgen van 25 December zag ik een bekende figuur uit onze kleine gemeenschap met ernstig gelaat, geheel in zich zelf gekeerd, met een papieren pajoeng onder den arm, voortschrijden naar het pas voltooide station.

Het was de hoofdingenieur IJzerman, de geniale geleerde en technicus, onder wiens bekwame leiding de Sumatra spoorweg met zijn vele kunstwerken was aangelegd. Hij was op weg naar de Aneikloof.

Moelijk kon hij toen al eenige voorstelling hebben van de aangerichte schade.

In de Aneikloof gekomen keek hij als verdwaasd rond, liep zijwend voort, maar kon zich niet meer oriënteren. Een groot stuk van zijn levenswerk was met één slag vernield, verdwenen.

Wat er op dien morgen in het gemoed van den heer IJzerman moet omgegaan zijn, is niet te beschrijven.

Om zich daarvan eenige voorstelling te kunnen maken, moet men, als schrijver dezer herinneringen, zelf een bezoek gebracht hebben aan de Aneikloof een paar dagen na den banjir.

De verwoesting was zóó intens, de chaos zóó geweldig, dat zij een stille ontroering, een gevoel van innige deelneming brachten in de harten van de velen, die uitgegaan waren om het aangrijpende tooneel te aanschouwen. (Wordt vervolgd.)

Van Week tot Week.

Van Vrijdag 20 tot Donderdag 26 Januari.

Den 23sten dezer overleed onze hoogst sympathieke en evenzeer geachte medewerker, Dr. H. D. Benjamins. Verliest het K. W. in hem een zijner oudste, bekwame en steeds toegewijde medewerkers, zijn collega's zullen bovendien steeds zijn vriendelijke persoonlijkheid en helderen geest met groote sympathie blijven gedenken.

De Volksraad heeft met 39 tegen 14 stemmen de wegverkeersordonnantie aangenomen, nadat hij amendement het criterium van verkeersbehoefte voor verleening van vergunning aan autobusverhuurders er uit gelicht was.

De G. G. heeft op de audiëntie, verleend aan de heeren Kerstens, Kusters en Wiranata Koesoema deputanten van Georg. Overleg, medegedeeld, niet te gelooven aan de mogelijkheid om de korting (van 17 %) op 15 % te brengen, aangezien een opbrengst van de korting ad f 22.000.000 noodzakelijk is, zoodat medio 1933 eventueel de vermindering toch weer zou moeten worden herhaald. De mogelijkheid of meer voor de groote gezinnen te doen valt, is in onderzoek.

De interpellatie in den Volksraad heeft tot een zelfde resultaat geleid, hetgeen het oordeel veler leden van haar overbodigheid schijnt te bevestigen.

Op het verzoek van de ambtenaren bij B. B. en de Christel. onderwijzers om vertegenwoordiging in de Comm. v. georg. overleg is afwijzend beschikt.

Het Volksraadslid Soekawati heeft de reg. gevraagd of zij bereid is geen beslissing te nemen inzake de bijzondere toelating van Zending en Missie op grond van art. 177 I. S. alvorens de Volksraad zich over deze kwesties heeft uitgesproken.

De dir. v. financiën is uitgenoodigd zich te belasten met de behandeling van onderwerpen, welke tot heden door den regeeringsgemachtigde voor alg. zaken werden behandeld, in verband met de werkzaamheden van laatstgenoemde voor het dep. v. landbouw en de oecon. com.

In verband met wrijving tusschen het B. B. en het Zelfbestuur ter O. v. S. is de Sultan van Deli na het einde van de poeasa naar Buitenzorg opgeroepen.

Alle vijf Chinese leden van den Prov. Raad van O. Java hebben voor het lidmaatschap bedankt, omdat geen Chinese gedeputeerde is gekozen.

De V. C. heeft bij de regeering een der leden van haar fractie in den gemeenteraad, mr. Wessel of mr. Eekhout, voor het burgemeesterschap van Batavia aanbevolen, zoo van elders geen bijzondere candidaat naar voren treedt.

Het dep. v. onderwijs heeft de heeren Vrijburg en Reens in hun functie geschorst met ingang van den datum hunner aanhouding, resp. 4 en 5 Jan. j.l. „bij wijze van maatregel van orde en in afwachting van de eindbeslissing van de regeering terzake.”

De heer ir. Staargaard, voorz. v. d. Ind. Ondernemersbond, repatrieert 26 April met de Baloeran. Mr. Hart, voorz. v. h. Alg. Landbouwsynd., zijn opvolger, zal eerst de theerrestrictie en de financieele positie der proefstations afhandelen.

Het resultaat van het referendum inzake de theerrestrictie is, dat de planters van Colombo en het omliggende district alle bepalingen van het theerrestrictieplan hebben aanvaard. Voor geheel Ceylon is er een steun van 96 pct. der planters voor het plan verkregen.

De Deli-vrachtenconferentie heeft 20 dezer de tabaksvracht van Belawan uit verlaagd van f 60 tot f 55 per 800 K.G.

Het st. Soekaboemi, van de Lloyd, is, doordat het niet naar het roes luisterde, een meter in den Emmahaven-steiger geloopt. Het schip is niet, de steiger zwaar beschadigd.

Het internationaal Tin Comité vergaderde op 24 dezer in het Imperial Institute te Londen.

De uitvoercijfers voor de maanden September, October, November en December 1932, ontleend aan telegrafische gegevens van de deelnemende landen, schijnen aan te toonen, dat Bolivia zijn toegestaan uitvoerquotum met rond 95 % heeft overschreden.

In de vergadering van het hoofdbestuur van de N.I.V. A.S. is betreffende den aanplant voor den oogst 1934 besloten, dat alle producenten voor 15 Febr. een opgave moeten indienen omtrent het te beplanten areaal, waarna het bestuur van de N. I. V. A. S. zich hierover met de regeering zal verstaan.

De niet plantende fabrieken zullen ten genoegen van de regeering moeten aantoonen, waarom zij niet in staat zijn te planten.

De gouverneur van Curaçao, mevrouw van Slobbe en hun drie dochters zijn met Hr. Ms. Van Nes naar de Bovenwindsche Eilanden vertrokken. Het gezelschap wordt 7 Februari alhier terugverwacht.

In het gebouw van de Ned. Handel Mij. te Amsterdam had 23 dezer de vergadering plaats van den raad van toezicht en advies der N. -I. Ver. v. d. Afzet v. Suiker (Nivas), die met algemeene stemmen, overeenkomstig het bepaalde in art. 11 der statuten, het reglement heeft vastgesteld voor de aanwijzing der bevoegdheden van de bestuursorganen van den raad en voor diens werkzaamheden. Voor het eerste vereenigingsjaar, loopende tot ultimo Maart 1933, zijn de bestuursorganen van den raad van toezicht en advies als volgt samengesteld:

Het alg. raadsbestuur bestaat uit den dir. van het Verkoopkant. in Nederland, den heer A. H. Kloppenburg, als raadsvoorzitter met de volgende raadsleden: de Ned. Handel Mij., ondervoorz., de H. V. A., de Ned. Ind. Landbouw Mij., de Kol. Bank, de Cult. Mij. der Vorstenlanden, de Mij. tot Expl. v. d. Suikerond. Sentanen-Lor, Brangkal & Dinoyo, de Jav. Cultuur Mij., de Ver. Klattensche Cultuur Mij., de Suikercult. Mij., de Landb. Mij. Bangak, de Mij. tot Expl. der Suikerond. Karong Soewoeng, Adiwerna en Djatiebarang, de Cult. Mij. De Maas, de Mij. tot Expl. der Cult. ond. van E. Moorman & Co., de vertegenw. van de Cult. Mij. Gondang Lipoero, de vert. v. h. Fonds van Eigendommen van het Mangkonogorosche Rijk, de Cult. Mij. Gesiekan en Magoewo, de Cultuurmij. Rewoeloe, de Landb. Mij. Tersana, de Cultuurmij. Pradjekan-Tangarang, de vert. v. d. S. f. Wonosaseh alsmede de dir. v. d. bijbank van de Javasche Bank te A'dam.

REISBUREAU LISSONE N.V.
AMSTERDAM

Leidschestr. 5 — Dam 10

BOEKT UW SCHEEPSPASSAGES NEDERLAND-INDIË
PER HOLLANDSCHE OF BUITENLANDSCHE LIJNEN

Programma's WINTERSPORT gratis op aanvraag

REISBUREAU LINDEMAN N.V.
DEN HAAG

Groenmarkt 22 en bijkantoren

5033

Het dag. raadsbestuur bestaat uit den raads-voorzitter en de volgende raadsleden: de Ned. Handel Mij., onder-voorzitter; de H. V. A., de Ned. Ind. Landb. Mij., de Cult. Mij. der Vorstenlanden, de Kol. Bank, alsmede de dir. van de Bijbank van de Javasche Bank te A'dam.

Berichtgeving hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de N. R. Ct.

Kunst, Kunstnijverheid en Huislijf

Nieuwe aanwinsten in het Volkenkundig Museum te Amsterdam.

Reeds verleden week maakten wij, naar aanleiding van ons artikel betreffende Japarasch Houtsnijwerk, hier melding van de jongste uitgave van het Koloniaal Instituut te Amsterdam: een flink boekdeel van een kleine 200 bladzaden, bevattende lijsten en beschrijvingen der verschillende aanwinsten, op ethnografisch en anthropologisch gebied, van de Afdeling Volkenkunde, dier instelling, over 1932. Hieruit blijkt, hoe enorm veel er ten geschenke werd gegeven, ook op kunstnijverheid gebied, afkomstig niet alleen uit alle oorden van den Archipel, maar mede uit West-Indië, Melanesië, China, Japan, Korea, Siam, Straits Settlements en en Britsch-Indië, ja zelfs uit Afrika en Zuid-Amerika.

Slechts enkele verzamelingen werden in bruikleen gegeven, eenige voorwerpen verkregen door ruiling met duplicaat-eigendommen van het Museum en niet vele door aankoop. Deze laatste moesten dan ook al van zeer bijzonderen aard zijn. Zoo lezen wij o.m. van een aankoop bij den kunsthandel „De Vuurslag” te Scheveningen:

„Een lange en breede, katoenen Slimoet van Oost-Soemba, alleen geïkat in de kleuren wit en zwart en als zoodanig een zeer uitzonderlijk doek; de zwarte kleur is niet ontstaan uit een overkleuring van donkerblauw met rood zoals anders bij Soembadoeken, maar kennelijk uit een lang voortgezette kleuring in indigoblauw, waarbij dan vermoedelijk de intens zwarte kleur verkregen is door de donkerblauw geverfde garens in een modderbad te dompelen. De bewerking is oerhalve zeer eenvoudig geweest; niet alleen is, zoals steeds bij Soembadoeken, de schering slechts éénmaal ombonden geworden, doch ook maar eens en niet als gewoonlijk tweemaal geverfd en hier ook nergens uit de hand nagekleurd.

„Het patroon is eveneens maar zeer eenvoudig; het groote middengedeelte van den doek is egaal zwart van kleur met een slechts smalle middenstrook, waarover in twee gelijke gedeelten tegenover elkaar een in al zijn eenvoud toch fraai, wit uitgespaard ornamentpatroon voorkomt.

„Ter weerszijden van dat middengedeelte doet zich dan een smalle strook in wit voor met daarin zes gestileerde, lang uitgerekte figuren van een paard in zwart met enkele wit uitgespaarde vlekken o.a. voor het aangeven van één groot oog, terwijl in alle tusschenruimten eenvoudig nevenornament in zwart is aangebracht.

„Hierop volgt: een breede, egaal zwarte strook en ten slotte tusschen twee breede, witte randstrepen in een smalle straak in zwart met daarin zes gestileerde figuren van vogels, vermoedelijk bedoeld hanen of kippen weer te geven, en drie figuren van Molukkenkreeften, benevens verder eenvoudig tusschenornament, al dat ornament wit uitgespaard. Het zeer bijzondere bij dit patroon wordt nu gevormd door de streken met de zwarte paardfiguren erin, omdat men, voor het aanbrennen dier figuren in het doek, op het ikatraam niet, zoals de voor de hand liggende regel is, de figuren dier paarden en van al het tusschenornament op de draden der schering heeft afgebonden, maar geheel het witte, ineenloopende en verreweg het grootste oppervlak beslaande fond van dat patroon, hetgeen zeer veel zorg en arbeid en bij de bewerkster ervan een zeer bijzonder voorstellingsvermogen heeft geëischt.”

Het bezien van zulk een zeldzame doek is waarlijk alleen reeds een extra-gang naar het Museum waard.

Ook bij „Boeatan” te 's-Gravenhage wordt wel eens door de directie van het Museum aangekocht, ditmaal, zooals beschreven:

„Een zeer fraaie, gebatikte schouderdoek (*sléndang*, *sindjang sampir*, *sondèr*) van inheemsch, met eigen gesponnen draden geweven, katoen, langwerpig, zonder franje aan de korte einden. Het smaakvol gekleurde, grootere middengedeelte van den doek vertoont op een beige, zacht blauw gaderden ondergrond, een fraaie tekening van long-loengan-semèn-motieven, bestaande uit slingers van klitvormige blaadjes met hier en daar een gestyleerd bloemmotief, alles sogabruin en blauw geteekend. Aan de beide korte zijden wordt het weefsel mooi afgesloten door een witbeige toempalrand op zwart-blauwen ondergrond; de toempal en de randen van den doek zijn met bruin en blauw gekleurde behaarde, boogvormige figuren gevuld. Indramajoe, West-Java.”

Nog een dergelijk, zeldzaam exemplaar batikwerk, hoewel natuurlijk eenigszins verschillend daarvan in kleur en tekening, is nog in de Toonkamers Heulstraat 19 Den Haag te bewonderen.

Onder de „Nieuwe aanwinsten” van Boeatan, zou ook zeker nu nog wel het een en ander ter aanvulling van het Koloniaal Instituut te vinden zijn. Doch hierover straks.

Een andere aankoop, door het Instituut bij den heer S. J. Coomans gedaan, een ikat-weefsel uit de Kleine Soenda-eilanden,¹⁾ lijkt ons ook bijzonder mooi, althans naar de in het boek gereproduceerde foto te oordeelen, hoewel natuurlijk ook veel van de kleuren afhangt. Helaas, worden zelfs in die afgelegen streken dikwijls slechte, aniline verfstoffen gebruikt.

Wanneer wordt Nederlandsch-Indië een fabriek van natuur-erven rijk, gelijk Noorwegen bezit, waar de kunstnijvere bevolking de echte, mooie, plantaardige verfstoffen met gebruiksaanwijzing, tegen billijke prijzen, kan betrekken? Een klein kapitaalje ter oprichting hierin gestoken, zou ruimschoots zijn rente opbrengen, niet alleen in tastbaar materieelen, doch ook in moreel-socialen zin.

De beschrijving van bovengenoemde doek, in het boek, luidt:

„Een zeer fraai geïkate, katoenen *sléndang* van het eilandje Daœe, onmiddellijk ten W. van Ròti gelegen, dit doek in een patroon, hetwelk eenige kenmerken vertoont van dat in Ròtiweefsels, waarmee het ook de kleuren gemeen heeft, dezelfde die men eveneens veel aantreft in geïkate weefsels van Endeh, Midden-Flores; toch geeft het in den doek aangebrachte patroon daaraan weer zijn geheel eigen cachet.

„Het doet zich voor over vier evengroote gedeelten, van elkaar gescheiden door smalle dwarsstrookjes, waarin het ikatpatroon geheel onderbroken is, zoodat zich daarin op een zwarten ondergrond alleen de effenkleurige strepen en lijnen uit de grootendeels geïkate schering-banen, -baantjes en -strepen voordoen.

„Over het midden van het geheele doek loopt een vrij breed schering-baantje met over het midden ervan een breede ikatstreep van een wit uitgespaarde kronkelstreep op een bruin getint lichtrooden ondergrond en aan weerszijden ervan nog een paar eenvoudige in wit op zwart geïkate strepen, benevens een effen blauw streepje en een paar zwart op roode strepen.”

Onder de gereproduceerde foto's bevindt zich ook een, welke een groep van een dozijn mandjes weergeeft, waaronder vermeld staat: „Vlechtwerk van de ambrachtsschool te Tasikmalaja (West-Java)”, terwijl bij de beschrijving er van, op blz. 87, o.m. gezegd wordt: Schenking R. Adolf,²⁾ een groote collectie van het bekende „Singaparna-vlechtwerk”, vervaardigd op de Ambachtsschool voor Inlanders te Tasikmalaja, Priangan. Kenmerkend is de opzet, het begin, van dit mandenwerk. (Zie „Het Vlechtwerk”, J. E. Jasper, p. 140). Het wil ons echter voorkomen, dat dit vlechtwerk meer lijkt op namaak-

Wij nemen een paar der illustraties van het boek hier over.

Houten beeld, tevens krishouder, Lombok. Serie 739 no's. 1 en 2. Zie p. 96.

Steenen beeldje met houten voetstuk, Bali. Serie 740 no. 38. Zie p. 104.

Japansch, dan op het veel mooiere Singaparnawerk, hoewel de vlecht-slag, de „geringde”, dezelfde is, als de door den heer Jasper beschrevene.

Deze zending van den heer Adolf herinnert ons aan een groote teleurstelling door „Boeatan”, kort na den oorlog, ondervonden, toen, bij bestelling van Singaparna-vlechtwerk voor eene tentoonstelling van Indonesische kunstnijverheid in het Kurhaus te Scheveningen, inplaats van het verwachte, eenige kisten vol van bovengenoemd namaak-Japansch vlechtwerk aankwamen.

Een groote teleurstelling, want deze namaak, stond verre achter bij de echte Japansche; en was toch hooger in prijs, zoodat ze natuurlijk onverkoopt bleek, zelfs later, voor een schijntje overgedaan aan een koopman, op de groote markt te 's-Gravenhage.

Jammer genoeg schijnt het echte Singaparna-vlechtwerk, dat door alle vakmensen om het zeerst

wordt geroemd en dan ook éénig in zijn soort is, nog maar weinig gemaakt te worden. Ook Boeatan heeft er nog maar enkele stukken van, daar, naar wij vernemen, er vaak tevergeefs van nabesteld werd, omdat het juist in Europa om zijne uitnemende kwaliteiten en kunstwaarde, zeer gewaardeerd wordt.

Zou 't nu niet op den weg van de directie der Indische ambachtsscholen liggen, om juist het maken van dit origineele Singaparna-vechtwerk te onderwijzen, opdat het niet verloren ga?

1) Bij Bocatan zagen wij verscheidene weefsels van daar afkomstig. Red.

2) De ambtenaar voor den Handenarbeid in Nederlandsch-Indië, met wien onze lezers reeds meer kennis hebben gemaakt. — Red.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

I. Uit de Europeesche Pers.

Duitschland en onze koloniale politiek.

In de te *Berlijn* verschijnende „*Deutsche Zeitung*“ (24/11) komt een artikel voor onder het opschrift: „Ein Beweis Holländischer Undankbarkeit“, in welk artikel melding wordt gemaakt van het feit dat de „Handelsver. Amsterdam“ 17 buitenlandse assistenten, onder wie 15 Duitschers, op haar Sumatra-ondernemingen heeft ontslagen. „Rücksichtslos“ op straat gezet, voegt het blad er bij, en wel naar aanleiding van een geheim schrijven van de Nederlandsche Regeering aan de „Handelsver. Amsterdam“ (*Deli Crt.* 27/12 „Ontslag van assistenten“).

Het is in den laatsten tijd bijna mode geworden, dat in eenige groote Duitse bladen de Hollandsche koloniale arbeid wordt neergehaald en verdacht gemaakt. Men ziet daarbij niet op tegen het hanteeren van onwaarheid, noch tegen aanwending van laster. Geen middel schijnt onzinnig genoeg voor deze aanvallen op Nederland's koloniaal beleid. Meermalen is hierop reeds in de pers in Ned.-Indië gewezen, doch veel schijnt dit niet te hebben geholpen. Volgens het *Soer. Hbl.* (19/12, 2de bl. „Onwaardig en onwaar“, Z.) hebben alle concerns volkomen vrijheid te ontslaan wien zij willen; de Hollandsche Regeering heeft dan ook geen last gegeven tot ontslag van Duitse employe's. Het is uitgesloten, dat zich onder 17 door de H. V. A. ter Sumatra's Oostkust ontslagen employe's 15 Duitschers zouden bevinden. Alle ontslagenen, Hollanders, Duitschers enz., die langer dan 12 jaren bij dit concern in dienst waren, kregen gedurende twee jaren na hun ontslag half salaris en vrijen overtocht 2de klasse naar Europa. Heeft men in Duitschland in de jaren der misère op dezelfde royale wijze gehandeld met ontslagen employe's? Het is eene perfiditeit aldus een volk te signaleeren als het Hollandsche, dat liberaler dan enig ander volk ter wereld in zijn koloniën de politiek der „open deur“ toepast... dat vreemdeling en landskind dezelfde rechten waarborgt... dat zijn koloniën niet door tariefmuren beschut en geene contingentteering toepast... dat zijn munt niet devalueerde en getrouw zijn financiële verplichtingen nakomt. „Hollandsche ondankbaarheid...“? De wereld kon er een voorbeeld aan nemen, en alles zou beduidend beter gaan.

De heer J. G. Boon constateert in het *Soer. Hbl.* (19/12, 2de bl. „Duitschland en onze koloniale politiek“) eveneens dat men bijna wekelijks in Duitse bladen aanvallen kan vinden op onze koloniale politiek. Waar onze koloniale politiek overal in Europa een goede pers heeft, waar oude koloniale volken als het Britsche en het Fransche deze als voorbeeldig roemen, daar vindt men het in Duitschland noodig deze voortdurend door een zwarten bril te bekijken. Daar zit zoiets als een gedachte achter, misschien een verwachting. Het „*Soer. Hbl.*“ behoort tot de vele Nederlandsche bladen, welke meenen, dat het voor Duitschland's toekomst en voor de rust van Europa noodig is, dat men dit land een plaats hergeeft onder de koloniale volken. Echter niet ten détrimente van ons koloniaal bezit! Bij meer politiek doorzicht zou men in Duitschland moeten begripen, dat het in Oost-Aziatische richting geen kans heeft. Van Duitse zijde zal men zeggen, dat in die richting de verlangens ook niet gaan, dat deze meer het verloren Afrikaansche gebied bedoelen. Het is mogelijk, maar waarom dan dat voortdurende Gehetz tegen de koloniale politiek van een der weinige landen in Europa, waar Duitschland nog op werkelijke sympathie kan rekenen? Er zijn weinig vreemdelingen aan te wijzen, welke zoo geheel zijn opgenomen in de Ned.-Indische samenleving als de Duitschers. Wat het gedrag met betrekking tot die Duitschers, zowel van regeerings- als particuliere zijde in dezen crisistijd aangaat, is dit voorbeeldig te noemen, zoo voorbeel-

NEUTRALE SCHOOLVEREENIGING „SWEELINGSCHOOL“

1ste SWEELINGKSTRAAT 22-24 - DEN HAAG

6 jaar L.O. met Fransch en Handenarbeid. Opleiding voor H. B. S. enz.

4 jaar U. L. O.

Opleiding Diploma A. en B.

De Directrice: Y. O. M. BRANDENBURG,

Leerares Paedagogiek M. O. A. en B.

5546

dig — internationaal gesproken — dat menige Nederlander wel eens aanstoot neemt aan het feit, dat, waar zooveel werkloosheid heerscht, men vreemdelingen en Nederlanders over één kam scheert. Wanneer men daar tegenover stelt de houding van andere landen — en dit niet alleen in Duitschland — met betrekking tot Nederlandsche werkkrachten in hun gebied, dan mogen de Nederlandsche regeering zoowel als de Nederlandsche werkgever een voorbeeld van Christelijke lijdzaamheid genoemd worden. Het „*Soer. Hbl.*“ is overtuigd, dat de meeste Duitse ingezetenen het met de „*Deutsche Zeitung*“ niet eens zijn. Slechts van die zijde komende protesten kunnen een eind maken aan een campagne, welke ons minder schade kan doen dan Jong-Duitschland, dat toch zeker hoopt in een gelukkiger toekomst ook in de richting van Ned.-Indië voor haar energie een uitweg te vinden... altijd wel te verstaan, onder het toezicht van een voor alle ingezetenen vaderlijke Ned.-Indische Regeering.

In het *Soer. Hbl.* (21/12, 4de bl. „Duitse commentaar“) sluit de heer H. J. L. Bartels-Troje, een bekend Duitse ingezetene van Soerabaja, zich aan bij het protest van den heer J. G. Boon; hij beloofde, in de *Deutsche Allgemeine Zeitung* een ander zicht op deze zaak te geven. Wij, Europeanen in Indië — zoo voegt de heer J. G. B. hier met genoegen aan toe — voelen meer dan onze broeders in het oude Europa, dat in de tegenwoordige tijden er een blanke broederschap dient te bestaan; dat, economisch vereenigd, wij ons door de moeilijkheden zullen heenslaan. Wat het verpolitieke Europa ook doet en misdoet, wij, Indische Europeanen, zullen ons niet van de wijs daardoor laten brengen en in Indië althans het „*l'Union fait la force*“ in toepassing brengen!

„The survival of the fittest“.

De plannen voor uitbreiding van de Engelsche luchtlijn van Britsch-Indië naar Singapore als deel van de geheele voorgestelde hoofdvluchtlijn tusschen Engeland en Australië worden snel ontwikkeld (*Java-Bode*, 21/12). De dienst tusschen Br.-Indië en Singapore zal tegen het einde van 1933 voor het openbaar verkeer kunnen worden opengesteld. Australische belanghebbenden zullen waarschijnlijk zorg dragen voor de uitbreiding van de luchtlijn van Singapore naar Noord-Australië; de Imperial Airways Ltd. zal trachten de luchtlijn van Br.-Indië naar Singapore te gelijkertijd te openen.

De Nederlandsche Kon. Luchtvl. Mij. droeg aan de Fokker-Fabrieken den bouw op van twee vliegtuigen, n.l. een met 3 en een met 4 motoren. Bij gebruik op de Indië-route bestaat ruimte voor 16 passagiers, benevens voor 700 K.G. mail. Door de hoogere kruissnelheid (225 K.M. p. u. en langer vliegen bij dag zal het met de F. XXXVI mogelijk zijn om een regelmatig luchtverkeer op Ned.-Indië te onderhouden in zes dagen. Het toestel zal herfst-1933 gereed zijn.

De „*Daily Express*“ betreurt het, dat de Engelschen veel gebruik maken van onze mail-stoomers. De Nederlandsche maatschappijen behooren tot maatschappijen, die van overheidswege verstrekte overtochtsbiljetten aannemen in ruil voor passagebiljetten tegen dezelfde verlaagde betalingen als de Engelsche maatschappijen toepassen; op die wijze wordt Singapore ook de overstaphaven voor Hongkong. De Nederlandsche maatschappijen hebben 90 en de Engelsche maatschappijen slechts 10 procent van dit vervoer. De Italiaansche lijn op Bombay voert eveneens een dergelijke concurrentie. N. h. o. van het *Soer. Hbl.* (22/12, 2de bl. „Engelsche na-ijver“, J. G. B.) maakt de „*Daily Express*“ op deze wijze niet onaardig reclame voor onze Hollandse mailstoomers. De Engelschen trachten alles te dwarsboomen wat met communicaties samenhangt en daarbij Engelsche belangen schaaft. Zoo heeft „*Eastern*“ een broetje dood aan onze radiodiensten en deed ze reeds moeite om Engelsche afnemers van Reuter-berichten in Oost-Azië (marktnoteeringen b.v.) weer op den nationalen weg te brengen, door bij hen aan te dringen te eischen, dat die berichten per draad worden overgemaakt. Met even weinig kans. De handel heeft noodig snelle overbrenging van berichten. Acht deze zich daarbij beter diende door radio- dan door draadberichten, dan geeft men i.g. de voorkeur... Eastern ten spijt.

De *Loc.* geeft een beschrijving van een „Sport-Zaken-Vlucht“ (22/12, *Mevr. Van der Leeuw*) en van „Ziekenvervoer per Kon. Luchtvl. Mij.“ (blz. 4).

Nederland en Indië.

De Nederlandsche nijverheid zal — naar *De Loc.* (22/12, blz. 16) meldt — thans eindelijk eens iets gaan doen dat er uitziet als een poging om *Nederlandsch-Indië als afzetgebied* niet geheel en al te verliezen. Begin Januari zullen in de voornaamste plaatsen van Indië, met Batavia te beginnen, tentoonstellingen worden georganiseerd van Nederlandsche nijverheidsproducten. Deze tentoonstellingen gaan uit van de Vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat“, terwijl de leiding en de organisatie is toevertrouwd aan den heer Th. van der Roer, reclame-expert.

Wij verwijzen naar de *Deli-Crt.* (28/12 „Showboat“; „Australië's showboat“; 29/12 „De handel op Ned.-Indië“).

Sombere dagen.

De aankondiging der nieuwe salariskorting met 7 % en der vermindering van andere inkomsten van landsdienaren, zij mogen geene verrassing zijn omdat men de aankondiging reeds vindt in de financiële nota, behoorend bij de begrootingsstukken voor 1933, zij blijven niettemin onaangename gebeurtenissen. Nog altijd bewegen 's Lands inkomsten zich in dalende lijn. De ontvangsten, voor 1933 op f 255 miljoen geschat, zijn nog lang niet voldoende voor rente en aflossing der staatsschuld en pensioenen. Het tekort voor 1933 loopt op tot f 140 miljoen. Voor 1934 is een bezuinigings-schema opgemaakt, dat, indien het ten volle uitvoerbaar is, tot eene kloppende begroeting voert. Toch is dit — meent de *Java-Bode* (21/12, Z.) — practisch niet wel mogelijk; bovendien is het volle effect van tal van maatregelen eerst na geruimen tijd waarneembaar. Indië's schuld is op het eind van 1932 gestegen tot f 1480 miljoen; hieronder was eene vlottende schuld van f 309 miljoen, na de jongste leening verminderd tot f 236 miljoen. Holland betaalt thans alle uitgaven, welke daar te lande ten behoeve van Indië moeten worden gedaan en waarvoor anders door Indië moet worden geremiteerd. Ware Indië op eigen middelen aangewezen, wij zouden de fatale grens van het bankroet reeds lang zijn overschreden. Ook de nieuwe heffingen lossen het probleem van 't groote tekort niet op. Dit is slechts mogelijk door versoering op elk onderdeel, met geen enkele uitzondering. Men moet wenschen, dat de ernst dezer tijden beter worde begrepen. Men staat niet voor onoverkomelijk leed, ook al moet menigeen zich vragen: wát zullen wij eten? Want er zijn duizenden anderen, voor wie deze vraag luidt: zullen wij eten? Het is voor den goeden geest in de Indische maatschappij noodzakelijk, dat men de werkelijkheid onder de oogen ziet, en realiseere welk stuk daarvan op iederen burger moet vallen.

Wij vestigen de aandacht op het *Bat. Nwsbl.* (22/12 „Urgente vraag!“ R.; 27/12 „Het protest der ambtenaren“, R.; *Bijvoegsel*: „Het protest der ambtenaren“, „Het N. I. O. G. in actie“).

De Wilde Scholen.

In antwoord op een desbetreffende vraag van den heer Wiranatakoesomo heeft de Regeering het volgende in den Volksraad medegedeeld: *Het groote verzet* tegen de bepalingen der toezichtsordonnantie voor het particulier onderwijs kan voor de Regeering bezwaarlijk eenigen grond opleveren tot herziening van deze langs wettelijken weg tot stand gekomen regeling. Evenmin kan de Regeering een wijziging, als door den steller der vraag bedoeld, toezeggen, aangezien de Volksraad deze wijziging reeds heeft besproken en verworpen. Hoewel hiermede kan worden volstaan, wil de Regeering hieraan nog toevoegen, dat zij met de toezichtsordonnantie geen politieke bedoeling nastreeft en slechts waarborgen in het leven roepen wil tegen de misbruiken op onderwijsgebied. De vraag, of de weg, waarlangs dat doel wordt nagestreefd, practisch bruikbaar zal blijken te zijn, is voor de Regeering geen beginselvraag. (*Bat. Nwsbl.* 24/12).

In dit verband leze men: de *Java-Bode* (14/12 „Wild-wilder!“; 15/12 „Vergaderwoede“, Z.; 27/12 „Regeeringsstandpunt“, Z.) en het *Bat. Nwsbl.* (17/12 „Wilde Scholen“, R.).

Ernstige verschijnselen.

Het is geen opwekkend beeld, dat de regentenstand ons in den laatsten tijd oplevert. Indien op eene groep van ongeveer 75 regenten voor geheel Java zóó dikwijls uiterst strenge maatregelen moeten worden toegepast, trekt dit de aandacht en vraagt het om een

D. VAN DER LAAN**'S-GRAVENHAGE****LOOD- EN ZINKWERKEN****SANITAIRE INSTALLATIES****ZEESTRAAT 94**

5128

— TELEFOON 180557 —

meer algemeene beschouwing. De regenten zijn de hoogste representanten der bevolking, en men pleegt hen de zuilen van ons Gezag te noemen. Een toenemend aantal personen moge in hen steeds meer den ambtenaar, en minder het volkshoofd zien, er bestaat om de regenten van den goeden stempel, van geslacht op geslacht in het eigen gebied gevestigd— hun aantal is echter veel geringer dan het groote publiek denkt — eene traditie, mooi en hoogst respectabel. Zij zijn in de Gouvernementslanden de bekroning der Inlandsche maatschappij, en het kan ook den Hollander niet onverschillig laten of zij nog altijd het aureool van zekere onaantastbaarheid verdienen, dat hen vroeger omstraalde. Indien men de vraag stelt of 't huidige regentencorps van slechter gehalte is dan het in vroeger jaren was, zal het antwoord vrij zeker ontkennend moeten luiden. Zelfs mag men aannemen, dat het gehalte beduidend is verbeterd. Het is echter de kwestie of die verbetering zóó groot is, dat zij past bij de groote veranderingen, welke zich in de Inlandsche maatschappij hebben voltrokken, en die aan de ambtelijke hoofden andere en hoogere eischen doen stellen dan waarmee men vroeger kon volstaan, ook omdat van hem veel belangrijker werk wordt gevorderd. Onze Regeering en haar vertegenwoordigers hebben vroeger bijna steeds de regenten boven de Wet gehouden, en dat moest wel uitloopen op ernstige overschatting hunner positie, en de overtuiging aankweken, dat zij bijna konden doen wat zij wilden. Er is sedert zeer veel veranderd, en tal van regenten hebben dit — n. h. i. van de *Java-Bode* (24/12 „Ernstige verschijnselen”, Z.) niet voldoende begrepen. In 1932 kan van niemand meer worden getolereerd dat hij systematisch de Wet schendt. Het is te betreuren, dat de omvorming der omstandigheden velen regenten onberoerd liet. Men dient hieraan onmiddellijk toe te voegen, dat in verschillende regentenfamilies de beste tradities bleven gehandhaafd; men doet de talrijke goede regenten geen onrecht, wanneer men speciaal Grobogan en Banoemas noemt. Gelukkig zijn er meer. Ook mag niet worden vergeten dat door verschillende hervormingen de regenten werden belast — soms overladen — met allerlei werk, dat hun tot dusver vreemd was. Dit legde op velen een al te zwaren last, en hun geheele dienstprestatie heeft daaronder geleden. Evenwel, dit geeft geen verklaring voor de gedragingen, waaraan de ontslagen regenten zich schuldig hebben gemaakt en die met arbeidsoverlading niets uitstaande hebben. Het is de plicht der Regeering — zoo besluit Z. — strenger eischen te stellen aan regenten, scherpere controle op hun handelingen te doen uitoefenen, en vooral: snel en krachtig op te treden tegen hen, die zich misdragen. Zij herinnere zich de woorden, gebeiteld in het monument voor den in Arabië overleden ouden Pangeran van Soemadang, waarin als hoogste geluk voor een volk wordt genoemd: „Wanneer van alle broeders op dees' aard, De meest volmaakten over ons regeeren.” Een strakker aanhalen der teugels door de Regeering zal ongetwijfeld voor zwakke broeders in het regentencorps paedagogische waarde hebben.

Voorts verdienen aandacht: het *Soer. Hbl.* (20 en 21/12 „Tjiandjoersche verwording”, Z.; 23/12, 3de bl. „Magetan's regent jubileert”; 24/12 „De Week”, J. G. B.).

II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche pers.**De Volksbeweging.**

In de *Medan Rajat* van 20 Nov. wordt in den breede uiteengezet, dat massa-actie het middel is in den strijd voor de vrijheid van Indonesië. Deze massa-actie doelt op de bewustwording en het besef van het volk, opdat dit op het belangrijke moment, wanneer het noodig is, vereenigd zal optrekken. De Britsch-Indische beweging geeft hiervan het voorbeeld, maar daar is men reeds verder. De geschiedenis leert trouwens al, dat door massa-actie veel bereikt kan worden: zoo wist men daardoor aan Hendrik II de Magna Charta af te dwingen. Het volk in Indië moet daartoe worden opgeleid, moet de vrijheidsbeweging leeren begrijpen om tot een massa-actie gebracht te kunnen worden. Dat is de plicht der politieke partijen. In een ander artikel in dit blad wordt uiteengezet, dat het natio-

nalisme als 't ware een natuurwet is en onverbreekelijk vast zit aan het bestaan van een volk.

In de *Darmo Kondo* van 23 Nov. wordt, naar aanleiding van het Aneta-bericht dat Moh. Hatta niet ter Westkust van Sumatra mocht blijven, opgemerkt, dat reeds eerder aan Sumatraansche politici, als de heeren Salim en Abdoel Moeis, de toegang tot Sumatra werd ontzegd. In verband hiermede betreurt schrijver het dat de politici uit de Buitengewesten hun terrein nog te veel op Java zoeken, terwijl hun eigen streken zoozeer behoefte aan voorlichting hebben. Hun verblijf op Java is oorzaak, dat zij niet op de hoogte blijven van de ware toestanden in hun eigen land, terwijl zij bovendien voor een gesloten deur komen te staan indien zij in hun land terug willen keeren. Hiervan maakt de tegenstander gebruik om te verklaren, dat men alleen op Java een heftige politieke beweging vindt en dat men in de Buitengewesten nog gelukkig leeft en alleen aan zijn bestaan denkt. Schrijver acht een oriëntatie door Javanen op de Buitengewesten en van lieden uit deze streken op Java wel noodig, doch nog beter is het dat de Javanen op Java werken en de menschen van de Buitengewesten voor deze eilanden arbeiden. Voor de eenheid en de uniformiteit van actie ware elk jaar een samenkomst van alle leiders uit de verschillende eilanden te houden.

Daulat Rajat, een P.N.I.-orgaan, onder redactie van Moh. Hatta, van 10 Nov. bevat een beschouwing over communisme en socialisme, gevolgd door een uiteenzetting van het standpunt der P. N. I. Daarin wordt gezegd, dat de P.N.I. inderdaad ook „anti” kapitalisme is, maar dat er verschil bestaat met het socialisme. Zoo wenscht de P. N. I. geen klassenstrijd, geen „strijd van de proletariërs der geheele wereld”. Zij wenscht de proletariërs te vereenigen om voor het volk van Indonesia een goed bestaan te verkrijgen. En daarin ligt naast het streven naar een vrij Indonesia begrepen een strijd tegen kapitalisme en imperialisme, welke die eenheid van de Indonesiërs belemmeren. De P. N. I. wil de „ideale samenleving” bereiken door eigen arbeid, door een gezamenlijk optreden der proletariërs, waarvan de vruchten aan de gansche gemeenschap ten goede moeten komen. Of de strijd voor een collectivistische maatschappij socialistisch is of niet, is voor de P. N. I. geen vraagstuk. In elk geval zou het doel een landbouwsocialisme moeten zijn, omdat we in Indië om zoo te zeggen geen industrie hebben. Verder zegt het artikel, dat het onjuist is de P.N.I. communistisch te noemen, ze nadert in werkelijkheid meer het socialisme en moet niets hebben van de communistische methodes van gewelddadige en geheime actie. Zij meent meer succes te zullen hebben door de bewustmaking en organisatie van de massa, dan door te trachten een opstand te verwekken die tevoren al tot mislukking gedoemd is.

De economische actie.

In het Ambonsche nationalistische blad „*Sinar Maloekoe*” (31-October) kwam een klacht voor over te hooge vracht- en passage-tarieven der K.P.M., waarin tevens gewezen werd op de opening van een Japanschen stoombootdienst Ambon—Makassar en herinnerd werd aan een vroeger — zonder succes — aan de Regeering gedaan verzoek der plaatselijke Handelsvereniging, om ook andere scheepvaartmaatschappijen te vergunnen een vrachtdienst te openen. De „*Sinar Maloekoe*” verzocht de K. P. M. verlagning van tarieven, voegde er nog een klacht aan toe over slechte voeding in de 4de klasse der K.P.M.-booten. Naar aanleiding van dit stuk zegt de *Sin Tit Po* van 21 Nov. dat de K.P.M., machtig en invloedrijk, monopolistisch lichaam, zich natuurlijk niet om de klacht bekommeren zal. Men zou de Maatschappij echter wel kunnen dwingen en hiervoor beveelt het blad aan een gemeenschappelijke actie van de Molukkers, vereenigd met de Chineesche en Arabische handelaren. Men zende zijn goederen niet meer met de K.P.M., doch met de thans overal in de Molukken varende Japansche booten.

Naar aanleiding van de berichten in de bladen dat eenige duizenden lieden, die werkloos zullen worden door de sluiting van kretiekfabrieken, zich om hulp tot de P.B.I. hebben gewend, merkt de *Soera Oemoem* van 25 Nov. op, dat de ellende na 16 Dec., den datum van inwerkingtreding van de tabaksaccijns, als de fabrieken inderdaad zijn gesloten, onder die duizenden lieden met hun gezinnen niet te overzien zal zijn. Schrijver betreurt den dood van deze industrie, die uit zichzelf op-

Kleding Meubelen Tapijten enz.
in 12 MAANDEN zeer discrete behandeling
DE CENTRALE WAREN MAGAZJEN
N.Z. VOORBURG WAL 312 - AMSTERDAM
Roos & van der Kolk
GED. BURG WAL 45 DEN HAAG

5029

kwam, dus zonder medewerking bijv. van de Overheid en die de achteruitgaande batik-industrie opvolgde. Hij wijst in den breede op de goede verhouding tusschen de eigenaren en de werknemers der kretiekfabrieken, integenstelling met de onhoudbare toestanden voor de arbeiders in de batikkerijen. Volgens schrijver kan het centraal bestuur der P.B.I. niets anders doen dan de Regeering op twee zaken wijzen: het leven en den dood van de industrie. Indien de Reg. geen termen aanwezig acht om de kretiekindustrie vrijdom van accijns te verleenen, zal deze bezwijken. Maar de Regeering is gewaar-schuld.

De *Sinar Deli* van 19 Nov. vindt dat de steeds belangrijker wordende rol welke Japan in den internationalen handel gaat spelen, voor de Indonesiërs een aansporing moet zijn om bij hun streven naar verruiming van kennis en wetenschap, hun oogen niet voortdurend naar Europa, maar liever naar Japan te richten. Daar valt voor de landkinderen op het gebied van techniek en handel zoo niet meer, dan toch zeker evenveel te leeren als in Westersche landen. De recente aanstelling van een Javaanschen leeraar aan een der Japansche universiteiten zal, naar het blad meent, Japan en deze gewesten „sociaal” nader tot elkaar brengen.

Onderwijs.

Verschillende bladen plaatsten de circulaire van de Regeering betreffende de toepassing der wilscholen-ordonnantie. Enkele gaven daarop reeds commentaar. Na lezing der circulaire is de *Siang Po* (25 Nov.) tot de conclusie gekomen dat de ordonnantie wel niet zoo gestreng zal worden toegepast als men zich heeft voorgesteld. Vooral in verband met de actie in den laatsten tijd. Het blad wil slechts opmerken dat, waar men zelfs voordat eenige zekerheid omtrent de practische toepassing bestond, geantwoord heeft met lijdelijk verzet, en de onderwijzers vast besloten zijn geen schriftelijke vergunning te vragen, een botsing onvermijdelijk zal wezen. Het blad vraagt of het niet beter is met dat lijdelijk verzet te wachten tot men zekerheid heeft t.a.v. de werking der ordonnantie. In geen enkelen staat een natuurlijk niet in een kolonie, kan men alles doen wat men wil; ordonnanties zullen er altijd zijn. De Regeering heeft nu al een stap terug gedaan en nu zou het volk ook wat minder overijld kunnen handelen.

In de *Siang Po* van 12 Nov. wees de hoofdredactie er op dat het vraagstuk van het onderwijs aan Inheemschen de Regeering voor groote moeilijkheden plaatst. Blijft het volk dom, dan maakt dit het regeeren over deze landen zeer moeilijk en wordt de massa ontwikkeld, dan nemen de kracht en activiteit van de volksbeweging toe. De tijd alleen kan uitmaken of de beperking van de onderwijsgelegenheid al dan niet van juist politiek beleid getuigt. Schr. herinnert zich in verband met voorafgaand betoog de woorden van den heer Stokvis, dat met al hun handelingen de imperialisten ten slotte „zich zelve een kuil graven”.

Een echt Engelsche
Afternoon Tea

schenken wij in een
interessant rustig
antiek milieu.

The Antique Tearoom, 117 Noordeinde Telefoon 114066
Den Haag 5334

Oost- en Westindisch literatuuroverzicht.

De Redacties van tijdschriften, welke in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, v. Beverningkstraat 23, 's Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van N.-I.

Deel 89, 3de en 4de afl. Ter gedachtenis aan dr. L. W. IJzerman (1851—1932) met portret. — Beeldende kunst in Nederlandsch-Indië, door G. P. Rouffaer † (In Rouffaers nalatenschap aangetroffen, persklaar, behoudens het ontbreken van een slot volgens de inleidende woorden van prof. dr. N. J. Krom. Het lijvige stuk van 334 bladzijden is nu opgenomen, met verwijzing naar Rouffaers bekend artikel in den 1sten druk der Enc. van N. I. II, 1899, blz. 324—336 over Kunst (beeldende). Dit thans gepubliceerde artikel bespreekt: De algemeene Indonesische heidensche kunst; de uitgestorven Hindoe-kunst; de levende kunst der Balineezers en de kunst in de vroegere Hindoesche en heidensche streken).

Economisch Weekblad voor Ned.-Indië

No. 22 van 2 Dec. bevat o.a.: Een schatting van het nationaal vermogen en nationaal inkomen van Japan. — De statistische positie van de Mantsjoerische soja-boonen. — 12de berichtgeving omtrent de bevolkingsrubbercultuur, door ir. G. Tergast. — Landbouwkundig economisch verslag, 3de kwartaal 1932.

No. 23 van 9 Dec. Invloed van prijs en volume op den in- en uitvoer van Ned.-Indië, door Th. J. Odenkirchen. — Ontstaan en ontwikkeling van het codegebruik (door het Hoofd van den Post-, Telegraaf- en Telefoon dienst).

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië

Afl. 25 van 6 Dec. Licht, door dr. J. Kouwenaar. — Röntgenbehandeling van Lepra, door H. N. Schmidt. — Twee gevallen van Encephalopathie, gelijkende op de Pseudosclerose van Westphal en Strümpel, bij kleine kinderen, door dr. W. J. C. Verhaart. — Een geval van Quartana-Nephrose, door A. Ramali. — Traumatische bloedcyste van de milt, 18 jaren na een ongeval, door A. Darwis. — Blastomycosen in Ned.-Indië, door O. L. E. de Raadt.

Afl. 26 van 20 Dec. Hepato-Lienographie, door L. W. van der Burg. — Spirillum cardiopyogenes, door dr. A. Mochtar. — Proeven over de bereiding van ijs uit water, dat met capriet werd ontsmet, naar aanleiding van de ijsfabricage op Celebes, door dr. N. van der Walle.

Haagsche Courant (Koloniaal Bijblad)

23 Januari, no. 15325. Nogmaals het graf van Van Riebeeck te Batavia, een vervolg op het artikel van 3 October, van Fred. Oudschans Dentz, door denzelfden schrijver. Hierin wordt medegedeeld, dat in Die Burger van 9 Dec. een Reuterbericht uit Durban voorkomt, met opgave van de resultaten van de reis van den heer Gubbins, die blijkbaar zeer gunstig is geweest. Hij zou 6 stukken van de zerk van Van Riebeecks graf onder een pakhuis te Batavia gevonden hebben en medegenomen naar Zuid-Afrika.

Vervolgens haalt de schrijver de oude geschiedenis in bijzonderheden op uit tijdschriften en schrijvers, die over deze aangelegenheid hebben geschreven, als Tijdschrift van Ned.-Indië, (Jeronimus); Tijdschrift v. h. Bat. Genootschap met artikel van H. D. H. Bosboom: Oude woningen in de stad Batavia; Weekblad voor Indië, (Gabriel); en de Hollandsche Revue. Ten slotte Neerlandia, Zuid-Africanummer. Was van Heuvel de eerste ontdekker, luit. kol. Bosboom was de tweede. Nu zou Gubbins de derde zijn. De N. R. C. 28 Jan. Avondbl. A heeft het stuk overgenomen.

Haagsche Dameskroniek

van 21 Januari no. 20. Wat wij op Curaçao beleven, door Winnie (van een vacantiereis en een orkaan. Met twee afbeeldingen. Het gaat voornamelijk over Venezuela).

De Indische Mercur

No. 2 van 11 Januari. Nieuw Guinea, door P. M. van Bosse (de vraag wordt gesteld of N. G. perspectieven op delfstoffelijk gebied aanbiedt).

No. 3 van 18 Jan. Het gedrag van enkele in Suriname gekweekte rijstsoorten bij het pellen, door G. Stahel (Nu Suriname sinds een 5-tal jaren in stijgende mate rijst uitvoert, zijn de prijzen blijvend en aanzienlijk gedaald, terwijl langzamerhand ook hogere eischen worden gesteld aan de kwaliteit van de gepelde rijst, dit meer als gevolg van de verplichte exportkeuring voor rijst. De schrijver gaat na, op welke wijze het hoog percentage gebroken rijst, dat de Surinaamsche pelmolens leveren, kan worden verminderd. Er was een gemiddelde breuk van 50 % vastgesteld).

De Indische Gids

Januari. De Indische onderwijsbegroting naar de

Staten-Generaal, door E. C. van der Ende. (In Indië wordt de laatste 5 jaren een steeds aanwakkerende onderwijsstrijd gevoerd.) — Rondom de politiek in N.-I., door dr. M. G. Heytigh. — Hoogere theologische school voor Inheemschen (men hoopt de school 1 Juli 1933 te openen).

Indisch Militair Tijdschrift

No. 12. In Memoriam Robert, Anthonie Beck. — De komende reorganisatie van het leger op Java, door R. B. van Dyken. — De mitrailleur is een infanteriewapen, door d. V. — Het wapen van de artillerie is het projectiel, door J. J. Mojet.

Het Indies Onderwijs

No. 7 van 23 Januari. Voorloopige hechtenis (van Reens en Vrijburg). — Rumor om de arrestatie van Reens en Vrijburg. — Indianisatie bij Onderwijs. (Na heel veel moeite en kolossale kosten is men er eindelijk in geslaagd, naast het zuiver Europees Onderwijs in Nederlands Indië het Westerse Onderwijs voor het aanzienlijkste deel der Inlandse bevolking te organiseren, waardoor het mogelijk wordt met behoud van het Oosters karakter der schoolbevolking, de opvoeding zo te leiden, dat het toekomstige Indiese volk de beschikking zal krijgen over voldoende geschoolde krachten, welke in staat zullen zijn eerst gedeeltelijk, later geheel de leiding op economies en ook op politiek gebied over te nemen van de Nederlandse bestuurders. Het loslaten van Nederlands Indië op dit ogenblik en in deze omstandigheden zou voor de bevolking in al zijn groepen een ramp betekenen. Het economies leven heeft zich zo zeer aangepast aan de koloniale exploitatie, dat een terugvallen naar toestanden van vóórheen de grootste ellende ten gevolge moet hebben. Men behoeft alleen de gevolgen der wereldcrisis voor Indië te beschouwen, om dit onmiddellijk toe te geven. Nederland heeft de plicht, zijn taak in Indië, n.l. de bevolking op te voeden tot zelfbestuur, eerlijk en nauwgezet tot het einde te vervullen luidt het artikel.

De Westerse opleiding mag niet worden stopgezet.)

De Rijkseenheid

In nr. 17 van 25 Januari zet de heer Harloff zijn stuk voort: Interkoloniale Samenwerking IV (pernicieuze invloed van de Cinema op Oostersche volken. Afdoende bestrijding der nadeelen door eigen verzorging door de Koloniale Overheden van dit cultuurbelang).

De Stuwing

Januari. Dank aan Indië, door J. E. (Er zijn in Indië groote dingen gebeurd sinds de Compagniesdagen. Er gebeuren ook op het oogenblik groote dingen, helaas in de richting van afbraak en inkrimping; moge het aan hen, die leiden in regeering en in het particuliere leven, gegeven zijn om deze dingen in grooten stijl het hoofd te bieden.) — De Indische informatie cursus, door A. B. H. (welke in het Kol. Instituut gehouden wordt).

Tectona

November, Afl. II. Bruinsma-Nummer. De Onthulling van de Bruinsma-Plaquette (op 11 October in het Hoofdgebouw van den Dienst van het Boschwezen). — A. E. J. Bruinsma 1852—11 Oct. 1932, door prof. dr. A. H. Berkhout. — A. E. J. Bruinsma, chef van den dienst van het Boschwezen in Ned.-Indië: 2 Mei 1900—28 Mei 1907 (samengesteld door de Opperhouthesters Van Diggelen en Van der Klip). — De geschiedenis der djatiboschopname op Java en Madoera, door ir. F. Hollerwöger (met 2 staten en 8 bijlagen). — De definitieve inrichting der djatiboschop, door H. J. L. Beck. — Het perkonderzoek van A. E. J. Bruinsma; schattings-tabellen voor djatiplantsoenen (Tectona grandis. L.f), door H. E. Wolff von Wülffing. — De beteekenis van Bruinsma voor het boomfloraonderzoek in N.-I., door dr. F. H. Endert. — Noord-Kradenen 1897—1931, door W. Zwart-Bruinsma. — Huldiging door den kring der VHABINOI. — Aan het nummer is een fraaie afbeelding gevoegd.

Afl. 12. December. In Memoriam dr. J. Valckenier Suringar. — Inlandsche gemeenten en boschbeheer in de Buitengewesten, door C. H. Japing. — Eenige cijfers over het voorkomen van oleng oleng gaten in djatihout, door ir. W. Zwart. — Boschreserveering in de Residentie Benkoelen, door ir. C. N. A. de Voogd. — Rupsen in jonge djativruchten, door dr. L. Kalshoven. — Internationale natuurbescherming, door Ch. S. Lugt. — Het onderplantingsvraagstuk van den djati, door dr. F. E. Eidmann.

ZENDINGS- EN MISSIEBLADEN.

Koloniaal Missie Tijdschrift. Afl. 1 Januari. Christelijke actie op Bali, door P. C. Groenen (naar aanleiding van de vergadering in het Indisch Genootschap op 16 Dec.).

De Katholieke Missiën en het Christelijk Huisgezin. Januari. Ter Nagedachtenis van den heer Hens. — Het begin en de ontwikkeling der Flores-Missie van het jaar 1561 tot 1626, door P. J. Fliervoet. — Statistiek

**Behangerij - Stoffeerdery
en Beddenmakerij
- Complete Meubilerij -
H. J. VAN AKEN
Van Aerssenstraat 249
Den Haag - Tel. 553576
5188**

der werkzaamheden van het Apost. Vicariaat der Kleine Soenda-eilanden van 1 Juli 1931 tot 1 Juli 1932. *Nederlandsch Zendingsblad*. Januari. De Bazelsche Zending op Borneo. — Onze bruine zusters in Midden-Celebes, door E. Roedel-Kraft. — Bali en het Christendom, door Boreel van Hogelanden. — Gedenkt Uwer Voorgangeren, door J. C. Valderpoort—Wierds van Coehoorn (oude graven uit den tijd van de O. I. Comp. van predikanten zijn hersteld).

Ons Suriname. Januari. Een nieuwe weg. — Het kwartaalskwartje voor Suriname.

Ons Zendingsblad, Zendings-Tijdschrift voor de jeugd. Januari. Van een stier die wegliep (een verhaaltje voor kinderen, met plaat van het Kinderhuis te Saron in Suriname).

„*Petrus Donders*”. Januari. Feest in de bosschen van de Bovencottica, door K. v. A. — Coronie viert het zilveren Priesterfeest van den Zeereerw. P. N. Dieben, Pastoor, door J. v. L. — Van een Brand-Alarm (Historisch), door A. de Groot.

Tijdschrift voor Zendingswetenschap. 76ste deel, 6de stuk. De Internationale Zendings-Raad, door E. Baronesse van Boetzelaer van Dubbeldam. — Van der Hoop van Slochteren. — Van het Zendingswerk in Ned. Oost- en West-Indië, door Joh. Rauws. — Oct. 1931—1932. — De Chineezers in Lam Yang en de Protestantische Zending, door A. K. de Groot (Lam Yang is de gewone uitdrukking voor Ned.-Indië). — De wereldvisie en -actie der Evangelische Broedergemeente, door H. G. Steinberg.

„*Van Zegen en Zorgen*”, December. Maandblad der Soekaboemische Opvoedingsgestichten.

Wolanda-Hindia. Januari. Huisbouw bij de Bataks, door H. J. Eggink. — Een vacantiereis van den zendingsarts dr. A. P. Ketel naar Koala Kapoeras op Z.-O. Borneo. II.

Het Zendingsblad van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Januari. Dr. D. Bakker 11 Nov. 1865—22 Dec. 1932. — De Christelijke school in Holland en de Zendingschool in Indië. — De begrafenis van Oemboe Woerata, door P. J. Luyendijk. — Bevestiging van Mas Soepanahardja, door P. H. van Eyk. — Solo na 20 jaar, door H. A. van Aniel. — Kweekschool te Solo, door H. C. B.

BOEKENSCHOUW.

Het Boschbeheer in Nederlandsch-Indië, door Ch. S. Lugt, 3de druk. H. D. Tjeenk Willink & Zn., 1933. *Geologie and Paleontology of Aruba*, door P. J. Pypers (Proefschrift bij de bevordering tot doctor in de wis- en natuurkunde te Utrecht).

Suriname

Dr. H. D. Benjamins.

25 Februari 1850—23 Januari 1933.

Degene, die deze rubriek ruim duizend malen gedurende 21 jaren verzorgd heeft en wiens naam wij hierboven hebben geplaatst, is niet meer. Hij overleed na tot vorige week zijn bijdrage geleverd te hebben. Nog eenige dagen voor zijn verscheiden was hij bezig aan de proeven van de West-Indische Gids, welker redactie-secretaris en leider hij was. Hij stierf in het harnas. Met weemoed geef ik gevolg aan het verzoek van de redactie om in zijn kolom een en ander van den man te vertellen, die

Complete Woninginrichtingen

op termijnbetaling

Zeervoordeelige prijzen
Grote keuze. Begrotingen gratis

Speciale afdeling van Kleding voor Heeren,
Dames en Kinderen

LOEB NOORDEINDE 107-109
DEN HAAG 5369

W. J. STOKVIS

Kon. Fabriek van Metaalwerken 5370

Heerengracht 9 - Den Haag

SANITAIR

VERLICHTING

VERWARMING

Grootste sortering

Laagste prijzen

Ch. F. RIJKEN & Co.

Piano fabrikanten 5373

NOORDEINDE 154, DEN HAAG

Hofleveranciers Telefoon 112523 - Giro No. 31010

A. M. v. EMBDEN & Co.

SPUI 24 - DEN HAAG

IJZERWAREN

GEREEDSCHAPSKISTEN

EMAILLE GOEDEREN

5374

Alleen voor betere verhuizingen: STICHTING NAZORG, Den Haag.

Kantoor; ZOMERWEG 139 - Tel. 118436

Bijkantoor: Laan van Meerdervoort 338

Telefoon 392179 5391

Haagsche Verwarmings Industrie N.V.

Laan van Meerdervoort 508 - Telef. 392469

5373

CENTRALE VERWARMING GASINSTALLATIE EN OLIESTOOKINRICHTING

Uw adres voor:

Edison-, Crystalphone-
en Philips-
Apparaten en Luidsprekers

Kunstzaal Edison

's-Gravenhage, Plaats 24. Tel. 113540

5373

UW HORLOGE

maken we voor f 3.— geheel schoon,
met 12 maanden schriftelijke garantie

J. v. WILLIGEN & ZONEN

HOEK PIET HEIN—ZOUTMANSTRAAT

5371

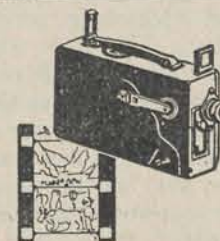
MEERPOEL

heeft méér keus

PRINS HENDRIKSTR. 153. TEL. 334853

FILIALEN: HEERENGRACHT 44 a. Tel. 114173
COPERNICUSSTRAAT 123. HOEK BEEK. TEL. 333128

5382

Nieuwste Huis kino

5016 ook in huur

Afwerken van films

N.V. Focusa Fotax

Alleen Wagenstraat 60-62

TH. P. SCHRIJVER

Loodgieter, Zinkwerker en Metselaar

Houtmarkt 38-39 - Den Haag

Telefoon 117860 - Giro 152874

Aanleg voor Gas- en Waterleiding. Plaatsen van

Baden, Geysers, Sanitaire Closets, Fonteynen en

Electricische Geleidingen. 5017

Dit zijn Uwe adressen!!!

Suriname zoo lief had en die wederkeurig bij alle klassen der bevolking aching, Eefde en waardeering heeft genoten.

In Suriname werd Benjamins geboren en na voltooide studiën in Nederland waar hij 2 Juli 1875 te Leiden promoveerde, keerde hij naar zijn geboortegrond terug en diende zijn land 32 jaren als Inspecteur voor het Onderwijs, de eerste functionaris in die betrekking, nadat de Inrichting voor Middelbaar Onderwijs te Paramaribo, waarvan gouverneur Van Sypesteyn hem als leeraar-directeur had benoemd, op last van hooger hand gesloten werd.

Geen betere keuze had men kunnen doen. Veelzijdige kennis, gepaard aan grooten eenvoud, bezadigdheid, groote belangstelling in alles wat met de wetenschap en beschaving in verband staat, maakten hem bij uitstek geschikt de leiding van het onderwijs op zich te nemen.

Wat hij in die lange jaren voor zijn land, dat trotsch op zijn zoon is, heeft gedaan, zullen wij hier niet opsommen. Het is elders en in 1930 uitvoerig gedaan bij de huldiging ter gelegenheid van zijn 80-jarigen geboortedag, welke hij stil had willen laten voorbijgaan, zooals hij mij schreef, maar die een groote huldiging is geworden.

Het toenmaals bestaande Surinaamsche weekblad „De Periscoop” gaf een Benjamins-nummer uit, op 2 Juli 1925 no. 36, waarin zijn geheele levensloop werd beschreven en waaruit wij aanhalen, dat hij een man van fijne analyse was, ernstig onderzoek, gedegen critiek, een „éminente philosophe”, die den grondslag legde en het gebouw optrok van de morele en intellectuele ontwikkeling van zijn landgenooten, welke hij heeft helpen opheffen tot een hoogte, die hen in staat stelde mede te dingen op de wereldmarkt van intellectueelen, wier gebrekkig Negerengelsch in een halve eeuw door ons Nederlandsch werd vervangen.

Nevens zijn eigen werkkring nam hij nog die van gouvernements-landmeter en gouvernements-secretaris waar. De Koloniale Bibliotheek kende hij op zijn duimpje. Als Inspecteur was hij daarvan

tevens Beheerder, maar niet pro forma. Hij wist er groote uitbreiding aan te geven en zijn ziel zat er in. In de archieven was dr. Benjamins ook goed thuis en de diensten welke hij bewees ter gelegenheid van het grensgeschied tusschen Britsch Guyana en Venezuela en de voor Suriname gunstige opgeloste grenskwestie, waarbij de Czaar van Rusland het Lawagebied aan Suriname toewees, deden zijn verdiensten ten volle aan het licht komen.

Vier en dertig jaren heeft Dr. Benjamins gestreden en gevochten voor de oplossing van de grenskwestie, die eigenlijk geen grenskwestie is, tusschen Britsch en Nederlandsch Guyana. Het is begonnen met zijn artikel in het Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap Jrg. 1898 en onvermoeid heeft hij dit voortgezet in de West-Indische Gids en het Koloniaal Weekblad. Dr. Benjamins had gegevens, welke de overheid hem niet toestond openbaar te maken en hij was genoodzaakt met ministers den degen te kruisen, hen op het schakbord vast te zetten. Maar het ging in dit geestelijk gevecht steeds waardig en beschaafd.

Zijn rijke historische, bibliographische en ethnographische kennis kwamen nergens zoo goed aan het licht als in de in 1914 begonnen en op Cryssendag (27 Febr. 1917) verschenen Encyclopedie van Ned. West-Indië, in samenwerking met den heer Snelleman, zijn rechterhand, en tal van medewerkers. Dit was een reuzentaak. Nadat Nyhoff die had uitgegeven begon hij zijn werkkraft aan de West-Indische Gids te wijden, waarvan Nyhoff thans 14 kloeke deelen heeft doen verschijnen, en waarin een schat van wetenswaardigheden over onze gebiedsdeelen in Amerika zijn neergelegd, een tijdschrift, dat niet verdwijnen mag, maar moet blijven voortleven, ook al uit eerbied voor den gewezen leider. Ook daarin verscheen met een goed gelijkende beeltenis bij zijn jubileum in het Maartnummer van 1930 een waardeerend woord van prof. dr. J. Boeke.

Maar grooter eer was de sympathieke daad van gouverneur Rutgers, die bij resolutie van 21 Febr. 1930 no. 761 aan de Willemschool te Paramaribo

op 25 Febr. den naam van Dr. H. D. Benjamins-school gaf. De naamsverandering had in Suriname op plechtige wijze plaats. Gouverneur, Koloniale Staten, de bevolking en talloze particulieren gaven uiting van hun waardeering op dien dag, aan den in Nederland wonenden jubilaris, wiens verdiensten op zoo treffende wijze werden erkend.

Overwacht is Dr. Benjamins van ons heengegaan, nadat wij een week tevoren nog een vergadering van de commissie van vaste medewerkers aan dit blad met hem hadden medegemaakt. De uren, welke ik bij hem thuis heb doorgebracht waren mij steeds een verkwikking. Er was zooveel over Suriname te praten, dat beider belangstelling had. Dat Dr. Benjamins zijn geboorteland lief had, was geen bijzonderheid. Men verwacht zulks van elk rechtgeaard Surinamer, maar hoevelen van hen, die na hun pensionneering naar Nederland komen, wijden zich aan hun geboortegrond of toonen er op een of andere wijze belangstelling voor? Met het verlaten van Suriname had hij niet, als zoovelen, het stof van zijn schoenen afgeschud, maar hij heeft zich met hart en ziel aan de belangen van zijn land gewijd. Daarvan kan ook de Kon. Vereeniging Oost en West getuigen. Dit zij een troost voor zijn familie in Nederland en Engeland: Dr. Benjamins heeft „sy merk gemaakt”.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

Curaçao

Dr. H. D. Benjamins. †

Ook hier zij met een enkel woord herdacht de heengegane dr. Benjamins. Surinamer van geboorte, Surinaamsch deskundige bij uitnemendheid, heeft hij niet nagelaten, telkens als de mogelijkheid zich voerde, Curaçao in zijn belangstelling te betrekken. Daaraan dankt Curaçao vooral zijn plaats in de West-Indische encyclopaedie en in de West-Indische

gids, twee standaardwerken, in de laatste 20 jaren door dr. Benjamins tot stand gebracht, met hulp van anderen voorzeker, maar toch zoo, dat hij — althans in de Gids — de leiding had.

Hij was een uiterst bescheiden man. Als deskundige in Curaçaosche aangelegenheden zou hij zich niet gauw opwerpen, maar dat hij er een hoop van wist, is onbetwistbaar. Wanneer Benjamins ietwat schuchter opmerkte: gij zegt of schrijft dit of dat, maar ik vind in mijn portefeuille Curaçao een aanteekening hierover, die aldus luidt — dan kondet ge er zeker van zijn een waardevolle opmerking te hebben ontvangen, die zelfcontrole noodig maakte.

Benjamins plaatsen zullen wel weer bezet worden, maar het zal niet gemakkelijk gaan, en zijn opvolgers zullen goed doen, terdege rekening te houden met de door hem gevolgde, wel overwogen gedragslijn.

Curaçao zal zeker zich zijner in dankbare herinnering te houden.

Oud zeer.

De Koloniale raad wil blijkbaar geen kamp geven. Men kent de geschiedenis. De begroting voor 1929 — die dezen gouverneur in geen enkel opzicht aangaat — is niet onbelangrijk overschreden. De raad heeft een aanvullende begroting, om dit euvel in het gelijk te brengen, verworpen. Nu is ingediend een ontwerp tot vaststelling van het slot van rekening van uitgaven en ontvangsten. Hier is de koloniale wetgever aan het woord, omdat de begroting destijds ginds definitief is vastgesteld. Maar de raad is er niet van gediend. „De meeste leden verklaarden bezwaar te hebben mede te werken tot de totstandkoming van deze verordening”, zoo luidt het voorloopig verslag.

„Een lid verklaarde, dat, ofschoon ook hij de wijze, waarop in 1929 inbreuk gemaakt is op het budgetrecht van den Kolonialen Raad, niet goedkeurde, het hem, waar deze slotrekening toch op eenigerlei wijze vastgesteld zal moeten worden — zoo niet hier, dan waarschijnlijk in Nederland — met het oog op de gewenschte autonomie, toch beter voorkwam die vaststelling aan ons te houden.

Hiertegen merkten de leden eerst aan het woord echter op, dat dit geen gewoon geval is. Naar hunne meening toch, zijn er indertijd door het Bestuur ernstige fouten gemaakt en vonden zij in de omstandigheid, dat het onderhavige ontwerp bij niet goedkeuring door den Raad, in Nederland zou moeten worden behandeld, geen aanleiding om nu bedoelde fouten te sanctionneeren en er toe mede te werken, dat de gedane belangrijke overschrijdingen op rekening van Curaçao worden geschreven. Mocht de bevoegde macht in Nederland dit wel doen, dan is het in ieder geval zonder hunne medewerking geschied”.

Geologie van Aruba.

Prof. Rutten heeft wil van zijn uitstapje naar de benedenwindsche eilanden in 1930. Wij meenen, dat reeds eerder een der hem destijds vergezellende studenten op een Curaçaosch onderwerp gepromoveerd is. Nu onlangs kwam de heer J. H. Westerman met een proefschrift getiteld „The geology of Aruba”. Wij ontleenen deze promotie aan de „Amigoe”. Het bericht in de Nederlandsche kranten is ons indertijd blijkbaar ontgaan.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Hendrik de Wilde.

Wij vroegen eenige weken geleden naar aanleiding van een opdracht van een van Vondels werken aan den Curaçaoschen koopman Hendrik de Wilde naar gegevens omtrent dezen persoon. Welwillend is hieraan voldaan.

Vooreerst komt hij voor in 1714, 1715 en 1716 als getuige in ondertrouwakten, door Hamelberg in het vijfde jaarverslag van het genootschap meegedeeld. Ook weten wij, met wie hij gehuwd was, n.l. met Johanna van der Hoeve(n), waarschijnlijk geen andere dan de in 1718 op Curaçao met Hendrik Veldman gehuwde Johanna Maria van der Hoeven, barones van Breugel, geboren in Mechelen. In 1744 moet De Wilde overleden zijn geweest. Zijn weduwe komt dan voor als hebbende nagelaten het huis Prinsenstraat 2, dat door de uitvoerders harer nalatenschap wordt verkocht, waarbij een hunner, Johannes Clemens, als koper optrad. De andere uitvoerder was de gouverneur Isaac Faesch, gelijk bekend is uit de Curaçaosche synagogale archieven, die vermelden in 1745, dat Johanna van der Hoeve, weduwe van den heer Hendrik de Wilde aan de synagoge heeft vermaakt Ps. 1000.—, welke uit handen van de uitvoerders van haar uiterste, wil zijn ontvangen.

Uit den Verren Vreemde

Groenland in Den Haag.

De belangstelling voor een zaak, die een veraf gelegen, weinig bekend land betreft, wordt in ons land — en in ons land niet alleen — moeilijk wakker geschud. Als in het tegenwoordige over Groenland nog al eens gesproken wordt is zulks geen ontkenning van dien algemeenen regel, want er is inderdaad zoo veel over het groote eiland in het hooge noorden geschreven, dat ieders aandacht er ten slotte wel door getroffen moet zijn.

In Juli las men nog, zonder er speciaal door geboeid te worden, over een geschil tusschen Denemarken en Noorwegen over een gebied op de Oostkust van Groenland. Voor hen, die aandacht hadden geschonken aan een kort te voren gesloten overeenkomst tusschen de Scandinavische landen, waardoor daden van vermeerderde eensgezindheid en samenwerking konden worden verwacht, was die ruzie 'n desillutioneerenden tegenvaller. Eerst maakten zij zich nog wijs, dat de dreigende storm zou afdrijven. Maar weldra vernam men dat de regeering te Kopenhagen, die Noorwegen beschuldigde van wederrechtelijk bezit genomen te hebben van Deensch koloniaal gebied, de zaak had gebracht voor het Permanente Internationale Hof in den Haag. Nu volgde een toezending van memories van eischer en gedaagde aan het Hof. Van de verdediging van beider standpunt werden korte uiteenzettingen door de pers verspreid. De wereld ging van die herhaalde klanken wat opvangen. Daar beging Noorwegen de stoutheid van, hangende dit geding nog een andere strook van die kust te bezetten. De wijze waarop Denemarken hierover aan zijn verontwaardiging lucht gaf, en waarop de regeering van Christiania hierop reageerde, deed ook gemoederen in andere landen loskomen.

Toen kwam er even een ander procesje doorheen loopen. Noorwegen maakte zich bezorgd dat zijn onderdanen, die ter visch- en pelsjacht in Groenland vertoefden, last zouden ondervinden van, onder de gegeven omstandigheden van Deensche zijde, te nemen politie-maatregelen. Het verzocht daarom van het Haagsche Hof een uitspraak, in kort geding, om die mogelijkheid te voorkomen. Het Haagsche Hof wist een vonnis te strijken waardoor de noodige geruststelling verkregen kon worden geacht. De algemeene belangstelling was er alweer wat door opgepoerd, en wij Nederlanders luisteren naar hetgeen zich in Den Haag afspeelt allicht wat nauwlettender dan andere, buiten het geding staande, naties.

Over een en ander hebben wij, t. z. t., de lezers van *Het Kol. Wkbl.* ingelicht, wij hebben daarom gemeend het nu alleen heel in 't kort in herinnering te moeten brengen, als aanwijzing voor de hier ontstane belangstelling in Groenland. Op dezelfde wijze vervolgen wij thans, waar wij gewag maken van de behandeling voor het P. H. v. I. J., in een nog niet beëindigde reeks van zittingen. In November begonnen, zijn de pleidooien, in eerste opstelling, in repliek en in dupliek nog niet ten einde gebracht. Met tusschenpoozen zijn, in opvolging, knappe koppen aan 't woord geweest, niet alleen uit de twee betrokken landen, maar ook geleerden uit den vreemde zijn door een der partijen als pleiters opgeroepen, om te betoogen of: a. Groenland is Deensche kolonie, Noorwegen heeft dus een onrechtmatige daad gedaan; of: b. de O.kust was, voor zoover niet daadwerkelijk bezet, niemandsland, waarvan Noorwegen gerechtigd was bezit te nemen. Door de ruime opzet van het geheele geding, door de persoonlijkheid van de pleitvoerders, door den langen duur ook van de zittingen, onder de geduldige leiding van den president van het Hof, den Japanner Adatsji, trok dit proces in al ruimer kring den blik naar den Haag. De dagbladen vulden er telkens en telkens meer kolommen mee. In Februari worden de, weer onderbroken, zittingen hervat. Komen deze dan tot een einde, dan moet het Hof nog beraadslagen over het uit te spreken vonnis. Groenland zal de nu gespannen aandacht dus nog een tijd behouden.

Er is nog een andere aanleiding om over Groenland te spreken. Wij hebben 't ook over deze hier reeds gehad. Voor wetenschappelijke waarnemingen zijn, in internationale combinatie, stations ingesteld op verschillende punten nabij den noordpoolcirkel, die daar thans een winterseizoen doorbrengen. De groep ondernemende jonge Nederlanders, die zich hiervoor beschikbaar heeft gesteld, is thans te Angmagssalik, de Deensche nederzetting op de Oostkust van Groenland, door de ijszeeën van gemeenschap met de buitenwereld afgesloten, behalve dan door de draadloze telegrammen, die ons vrij geregeld berichten, via de pers, doet toekomen.

Dit alles tot inleiding van de eigenlijke reden, om nu over „Groenland in den Haag” te schrijven: de tentoonstelling in het Gemeentemuseum aan den Korten Vijverberg. Deze is er geen, die het Groenland van onzen tijd in beeld wil doen leven, zooals het goed geslaagde paviljoen op de tentoonstelling te Parijs zulks beoogde.

VOOR GOEDE ONTVANGST

Waldorp

VRAAGT CONDITIËN

ING. BUREAU **radio**

RYSSELBERGHE

• TEL. 113500 • TORENSTRAAT 136 • DEN HAAG •
TEL. 34963 • N. BINNENWEG • 264 • ROTTERDAM

5236

Maar zij wil vooral in herinnering brengen welk aandeel de Nederlanders hebben gehad in het verkennen van het hooge noorden en het in-kaart-brengen van de gebieden om de Noordelijke IJszee, in 't bijzonder om en bij Groenland. Een nationale tentoonstelling dus.

Het denkbeeld is uitgegaan van Dr. H. E. van Gelder, directeur van den gemeentelijken dienst van Kunsten en Wetenschappen. Hij vond hulp bij de heeren Dr. F. C. Wieden en A. Voorbeytel, specialiteiten op 't gebied van cartografie en scheepvaarthistorie. Zoo is in Den Haag, in een zaal van het gemeente-museum, iets werkelijk hoogst interessants bijeen gebracht. (Toegang 10 ct.)

Aan den wand prijken groote schilderijen. De Hollandsche traankookerijen op Jan Maaijneiland in 1639, geschilderd door Corn. de Man. Het drukke bedrijf, 3 driemasters in de baai. De walvischboot van de Doornekroon's, omtrent 1700. Teekening van A. Salm. 5 driemasters gereed om zee te kiezen. Een kleiner: ijsbeergevecht, van Bon. Peeters.

Aardige scheepsmodellen, waarbij een korte toelichting.

Maar interessanter dan deze uitbeeldingen is toch wat op kaart en globe te zien is, alsmede wat in eenige boeken (achter glas) vertoond wordt.

Er is een atlas van Ptolemaeus, uitgegeven te Ulm in 1486, waarvan de eerste druk vier jaren eerder verscheen, en deze bevatte de oudste kaart waarop Groenland met name, Engroneland, voorkomt. D. i. dus vele jaren vóór de ontdekking van Amerika, in 1494. Bleef hetgeen gepubliceerd werd over het noordpoolgebied meer op fantasie dan op daadwerkelijke gegevens bouwen, hierin kwam verandering toen Willem Barents de resultaten zijner reis (1594—96) bekend maakte. Met zijn poolkaart werd een nieuwe periode ingezet.

Van dat tijdstip af werden de Nederlandsche kaarten als de beste gewaardeerd. Zij werden voor volgende reizen en ontdekkingstochten de wegwijzers.

Terzelfder tijd ging Nederland ook een eerste plaats innemen in het reproduceeren van kaarten. Beroemd is geworden de atlas, in 19 deelen, van Willem en Jan Blaeu, het laatste verschenen in 1664. Van deze zijn er 3 op de tentoonstelling aanwezig. Onder de afbeeldingen van ras-typen, welke boven en naast de kaarten zijn weergegeven, komt een groep Groenlanders voor.

Vele kaarten zijn met de hand geteekend, enkele op perkament. Onder de boeken zijn journalen en verhalen in het Hollandsch en in het Latijn. D. o. een schriftuur van Willem Barents, van 1594, met de vertaling van een Engelsche beschrijving van de kusten van Groenland.

De globe's zijn meerendeels zoo opgesteld dat Groenland dadelijk in het oog valt.

Merkwaardig is, als men de aandacht niet alleen op 't hooge noorden richt, ook datgeen wat de vorderingen aangeeft van de kennis van den aardbol in de eeuw na Columbus' ontdekkingen. Zoo geeft een wereldkaart van 1594 van Petrus Plancius den omtrek van Amerika van noord tot zuid, zoo ter oost- als ter westkust, volledig en goed aan. Een eeuw is een heele tijd, maar indachtig de hulpmiddelen waarover de zeeman destijds beschikte en de moeilijkheden en gevaren aan ondernemingen naar verre kusten verbonden, dwingt wat hier ten toon gesteld is toch weer bewondering af voor hetgeen toen volbracht is. En het doet goed daarbij weer te denken aan het groote aandeel dat de Nederlanders bij dit alles gehad hebben.

Is van hetgeen zij in en voor het gebied van, om en bij Groenland gedaan hebben, in feite, niets voor onzen tijd bewaard gebleven dan enkele benamingen, van hetgeen zij in dien zelfden tijd hebben volbracht om Neerlands driekleur in alle werelddeelen te doen eeren trekt het nageslacht nog rijpe vruchten. Wie onze historie doet herleven, verricht verdienstelijk werk, hem komt belangstellende waardeering toe. Daarom hopen wij dat de samenstellers van de tentoonstelling op den hoek van den Korten Vijverberg en het Tournoyveld door druk bezoek blijk van die waardeering mogen ondervinden.

Berichten der Afdeelingen

Afdeeling Groningen e. o.

Op Dinsdag 7 Febr. e. k., des avonds om 8 uur zal Pastoor Geurtjens voor onze afd. in een der zalen van „de Harmonie” een voordracht houden over de Kaja-Kaja's van N. Guinea, toegelicht door lichtbeelden. Leden plus 1 huisgen. vrijen toegang. Toegangsprijs f 1.—, scholieren f 0.50. HET BESTUUR.

Afdeeling 't Gooi.

Lezing gehouden door den heer Joh. Koning op 20 Januari 1933.

Het Bestuur dezer Afdeeling behoeft er geen spijt van te hebben den heer Joh. Koning te hebben aangezocht een lezing te houden over: „Merkwaardige vertellingen uit het zedeleven der Inheemschen”, welke interessante voordracht door een vrij talrijk publiek met groote belangstelling werd gevolgd. Ook de toepasselijke en bijzonder fraaie lichtbeelden vielen zeer in den smaak.

De voorzitter dankte den heer Koning met eenige hartelijke woorden, daarbij de hoop uitsprekende, den heer Koning nog meerdere malen voor deze afdeeling te mogen hooren spreken, waarmede het aanwezige publiek met een hartelijk applaus instemde.

DE SECRETARIS.

Afdeeling Apeldoorn.

Woensdag 25 Januari hield Dr. W. G. N. v. d. Sleen, alhier zijn voordracht over Aruba, Bonaire en Curaçao. Hoewel het fel koud was, was de opkomst zeer goed — ook van de afdeeling niet-leden. Zoo werkten we nog een paar dames op, die dicht bij de 80 dan bij de 70 jaar waren!

De mededeelingen, welke de voorzitter bij de opening deed, vindt de lezer hieronder.

Dr. v. d. Sleen heeft alweer op de bekende, prettige wijze enthousiast verteld van de Benedenwindsche eilanden, daarbij typeerend, dat Bonaire en Curaçao Koraaleilanden zijn en Aruba vulkanisch. Bevolking, flora en fauna in verband met klimaat en bodemgesteldheid werden uitvoerig geschetst.

Ook nu weer deed 't prettig aan, dat 't gesprokene ruim geïllustreerd werd met lichtbeelden — waarbij eenige zeer mooi gekleurde en daarna met een toepasselijke film nog eens herhaald. Van al 't moois wat we zien kregen wil ik hier even afzonderlijk de flamingo-opname noemen.

Aan 't eind bracht de voorzitter den hartelijken dank over van 't auditorium voor 't vele mooie en goede, wat spreker geboden had. Hij wenschte hem namens de vergadering een succesvolle reis, met het prettige vooruitzicht, dat we spr. daarna weer voor de afdeeling mogen zien optreden.

Ten slotte herinneren wij leden-begunstigers en belangstellenden er aan:

1°. dat: tot 16 Februari de contributie over 1933 gerekeerd kan worden aan J. C. Baars, postgiro 93038. Na dien datum wordt beschikt over het bedrag plus 10 ct. wegens incasso.

2°. dat: op Vrijdag 17 Februari, 7½ uur in „La Bordelaise” onze jaarvergadering gehouden zal worden, gevolgd door een voordracht met lichtbeelden over de Bovenwindsche Eilanden door den Edelachtbaren heer Mr. F. G. Schalkwijk te Rotterdam. Door deze voordracht hebben wij in het afgelopen seizoen een complete serie gehad over „de West”. Het bestuur hoopt nu verder ook over „de Oost” meer systematisch te werk te kunnen gaan — en in het tweede gedeelte van het Nieuwe Werkjaar er in te slagen Celebes een goede beurt te geven. Daarvoor hebben we eerst nog:

3e. De cursus over de West op: 9 en 23 Februari; 2. 9 en 16 Maart en 22 Maart; telkens van 7—8½ in „Kunst en Genot”; Kanaalstraat 20.

4e. Hopen wij genoegzame deelneming te mogen krijgen voor:

a. Bezoek aan het Kol. Instituut; afdeeling: West-Indië en Bovenste omgangen.

b. Bezoek aan Radio-Kootwijk en steeds ijverig en volhardend blijven probeeren leden of begunstigers te winnen!!!

De secretaris, J. C. BAARS.

Afdeeling Rotterdam.

NIAS

Voordracht met filmvertooning op 28 Januari 1933.

In de Nederlandsche Handels-Hoogeschool hield de heer J. C. Lamster, conservator aan het Museum van het Koloniaal Instituut, hedenmiddag een voordracht met filmvertooning over Nias.

Namens de besturen van het Koloniaal Instituut, het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap en de afdeeling Rotterdam van de Koninklijke Vereeniging „Oost en West”, leidde de heer Daubanton,

voorzitter van de afdeeling Rotterdam der laatstgenoemde Vereeniging den spreker in.

De heer Lamster weer er op, dat het reeds in het jaar 1669 was, dat de toenmalige Gouverneur Generaal Joan Maatsuijker in een zijner brieven aan de heeren XVII gewag maakte van Nias, doch het eiland voor de V. O. C. van geen belang oordeelde, „schijnende egter aldaar soovele negotie voor de Compe niet sal te doen zijn, als men daarvan wel heeft vermoeyt, sijnde van daer twee leggers vol clappus olij a 24 rrxs de legger medegebracht, dat wel extra ordinaire civil is, maer met dien handel van clappus olij soude de besendinge derwaerts niet connen goet gemaect worden.... Door de volgende eeuwen heen is deze toestand dat de „besendingen derwaerts niet connen worden goet gemaect”, blijven bestaan, en zoo bleef het binnenland van het eiland Nias en zijn bevolking tot voor korten tijd vrijwel geheel onbekend. Het ligt voor de hand, dat ook reeds veel vroeger Voor-Indische en Chineesche reizigers en handelaren Nias in den regel links hebben laten liggen. Omringd als het is door koraalriffen, met slechts bij de Zuidpunt een enkele goede baai, gelegen in de volle oceaandeeining, ver van de veilige handelsroute door de Straat Malaka, was Nias met zijn beetje „clappus olij” ook reeds in de vroegste eeuwen de moeite van het aandoen niet waard.

Vóór 1900 hadden slechts enkele bevoorrechten de vreemde wereld van Nias met eigen oogen aanschouwd, maar overigens kende men het slechts als het land, waar de Niassche slaven vandaan kwamen. Eerst in den van Heutz-tijd, toen voor goed met de non-interventie-politiek in de buitengewesten werd gebroken, kreeg Nias een geregeld bestuur en daarmede ook meerdere bekendheid.

Toen bleek ook welk een weliswaar primitieve, maar desniettemin zeer interessante cultuur zich op het eiland Nias had weten staande te houden. De lichtbeelden en de film, hedenmiddag vertoond, gaven een beeld van deze merkwaardige primitieve cultuur: De typische kampoengs met hun hooge steenen wallen, de merkwaardige steenen trappen van 800 tot 1000 treden tegen de heuvelhellingen aangelegd, de merkwaardige, geplaveide, langgerekte dorpspleinen van 200 tot 300 meter lengte, de onafzienbare rijen steenen banken aan weerszijden van het dorpsplein, het transporteren van de geweldige steenen platen van 10 tot 15 ton zwaar, het slepen door honderden burgers van dergelijke steenen gevaarten tegen de hellingen der heuvels op, de feesten, welke daarbij plaats hebben, de schilderachtige en fantastische kleeding en krijgstoel, de krijgers allen in volle wapenrusting met hun in de zon schitterende gouden opschik, de krijgdsdansen, de spiegelgevechten, de offerfeesten, de in scène gezette sneltocht op groote schaal, het wijst alles wel op een heel eigen beschavingstoestand.

Het behoort tot de maatschappelijke plichten van den Niassen burger om bij verschillende gelegenheden, zijn huwelijk, zijn opneming in de gemeenschap, de naamgeving der kinderen, enz. algemeene feesten te geven met feestmaaltijden, waarbij tal van varkens worden geslacht. Bij het overlijden van hoofden en verdienstelijke dorpsgenooten worden op het dorpsplein steenen zetels opgericht, waarop gedurende de krijgdsdansen en offerfeesten de geesten der voorvaders kunnen plaats nemen. Bij epidemieën en veel sterfgevallen, bij mislukking van den oogst, groote branden en andere rampen, welke worden toegeschreven aan den toorn van voorvaders en goden, moeten zoenoffers worden aangeboden. In ernstige gevallen werden dan sneltochten in grooten stijl opgezet, en de gesnelde koppen als zoenoffer aangeboden. Bij dit alles vormen de krijgdsdansen en het verdeelen van het vleesch van de offervarkens het hoogtepunt van het feest.

Een ander deel van de film was gewijd aan het gewone dagelijksche leven, kleine feesten, sport, springoefeningen van de jeugd, de gemoedelijke wijze, waarop door een der oudere dorpsgenooten de jongens worden ingewijd in de mythen en de legenden en in de gebruiken en gewoonten van den stam.

Het spreekt van zelf, dat sinds de vestiging van ons gezag aan slavenhandel en sneltochten een einde is gemaakt. Ook de zending heeft haar invloed over het eiland uitgebreid, en het is duidelijk, dat ook haar invloed in dezen ten goede moest werken. Intusschen heeft al dat nieuwe ook zijn schaduwzijden, want met de uitwassen van het oude animisme is ook veel van de oude steenbewerking, veel van het schoone en schilderachtige, dat het volksleven dezer eilanders kenmerkt, aan het verdwijnen. En niet ten onrechte vraagt men zich spijtig af, of ook hier weer een stukje oude Indoneesche beschaving ten ondergang gedoemd is.

Met veel belangstelling volgde het publiek de voordracht.

De dank der aanwezigen werd den heer Lamster uitgebracht door den heer Daubanton.

Rotterdam, 28 Januari 1933.

Mededeelingen

VAN HET HOOFDBESTUUR.

Voor de leden in Ned.-Indië.

De leden, die in Ned.-Indië verblijven, worden vriendelijk verzocht de door hen verschuldigde contributie aan hem over te maken, zoodra door hen ontvangen is een postwisselformulier en zulks teneinde verdere kosten op de inning dier contributie niet noodeloos te vergrooten.

De Hoofdvertegenwoordiger van Oost en West, L. M. F. PLATE.

Informatie-bureau.

Het informatie-bureau der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag, is dagelijks geopend van 10—12 en van 2½—4 uur (des Zaterdags alleen tot 12 uur).

Aan de afdeelingsbesturen.

Uittreksel van art. 5 Huishoudelijk Reglement der Vereeniging.

Elk Afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den ren Maart aan het Hoofdbestuur:

- Het verslag over het afgelopen jaar, met vermelding van den toestand op 31 December van het vorige jaar en der resultaten, welke verkregen zijn door inrichtingen door de afdeelingen in het leven geroepen;
- Een geldelijke afrekening.
- Een opgave van onderwerpen welke de afdeeling op de jaarlijksche algemeene vergadering behandeld wenscht te zien.
- Een kandidatenlijst, houdende opgave van een dubbeltal kandidaten voor de mogelijke voor de afdeeling openvallende plaatsen in het hoofdbestuur.

Studie-Commissie van „Oost en West”.

Vergadering op Zaterdag 4 Februari e.k. te 2 uur in het gebouw der Vereeniging.

Punten van behandeling.

- Opening.
- Notulen.
- Ingekomen stukken.
- Verdere mededeelingen in verband met de opheffing en hare gevolgen, van het Tehuis voor Indische Studenten.
- Vacature vertegenwoordiger der Commissie in Oost-Indië.
- Mededeelingen van den eersten Gedelegeerde der Commissie, den heer W. Meyer.
- Rondvraag en sluiting.

De secretaris,
VAN DER BRUGH.

Voor de Leeszaal.

Ter kennisneming van belangstellende leden ligt ter leestafel, Korte Voorhout 6, het Verslag van de door de Vereeniging „Indië—Nederland”, ingestelde Commissie ter bestudeering van de Verworpen Onderwijsbegroting voor 1933 in den Volksraad.

Reis naar de Italiaansche meren.

De heer J. L. Smits, lid der Vereeniging, heeft zich tot het Dagel. Bestuur gewend met het volgende schrijven.

Mijne Heeren,

Ondergeteekende neemt bij dezen de vrijheid zich met het volgende schrijven tot U te wenden. Wetend dat de leden Uwer Vereeniging in het algemeen een groote belangstelling koesteren voor het reizen buiten de eigen landsgrenzen, verklaart schrijver dezes zich gaarne bereid, om gedurende zijn vacaties zijn reiservaring ter beschikking der leden van Oost en West te willen stellen voor het organiseren en leiden van reizen in het bijzonder naar Italië, Oostenrijk en Zwitserland.

De bedoeling dezer aanbieding is Uwe leden in coöperatief verband te laten reizen, teneinde de belangrijke reducties van spoorwegen, booten, auto's en hotels deelachtig te worden, zooda is dit bij reisverenigingen (niet te verwarren met reisbureau's) het geval is.

Het contact Uwer leden te bestendigen en zoo mogelijk te versterken. De algemeene kennis eventueel uit te breiden en niet het minst het scheppen van een gezellige sfeer.

Mocht dit voorstel Uwe sympathie verwerven, zoo is schrijver dezes gaarne bereid voor de a.s. Paaschdagen een programma in te dienen voor een reis, b.v. naar de Italiaansche meren.

Inmiddels teekent met de meeste hoogachting,
(w. g.) J. L. SMITS.

Joan Maatsuyckerstraat 155, den Haag.

Hierbij zij aangeteekend, dat adhaesiebetuigingen, middels naamkaartjes als anderszins, rechtstreeks kunnen worden toegezonden aan den heer Smits, voornoemd.

HET DAGEL. BESTUUR.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Het omtrent de nieuwe afdeling Yseldelta voor komende in het K. W. no. 4 van 26 Januari blijkt ietwat voorbarig te zijn. Volledige en definitieve mededeelingen zullen bekend gemaakt worden zoodra de afdeling tot stand gekomen zal zijn.

VAN DE REDACTIE.

Handelsmogelijkheden met Zuid-Amerika.

Tentoonstellingsschip naar de Z.-Amerik. havens.

De directeur van het Bureau voor Handelsinlichtingen, Oude Brugsteeg 16, Amsterdam, verzoekt ons de aandacht van de Nederlandsche firma's te vestigen op de mogelijkheden die zich voordoen voor het aanknopen van zakenrelaties in Zuid-Amerika. Hij schrijft o.a.:

Waarschijnlijk is het in Nederlandsche handelskringen niet genoeg doorgedrongen hoe andere landen hun best doen om nieuwe markten in Zuid-Amerika te veroveren.

Zagen wij eenige jaren geleden de grootsch opgezette propaganda van Engeland, waarmede niemand minder dan de koningszoon zich belastte om den handel tusschen Engeland en de voornaamste staten van Zuid-Amerika te verlevendigen, zoo zien wij thans het s.s. „Point Ancha" de havens van Midden- en Zuid-Amerika aandoen, teneinde den afzet der producten van de Vereenigde Staten te stimuleeren.

Deze drijvende tentoonstelling brengt de meest verscheidene artikelen naar Zuid-Amerika. Artikelen die ook door Nederland kunnen geleverd worden zooals blijken zal uit de volgende opsomming:

Bouwmaterialen, suikerwerken, cement, chemische producten, cocos-olie, katoenen goederen, melkproducten, ontsmettingsmiddelen, meel, conserven, materialen voor wegeaanleg, gebreide goederen, verf, papierwaren, rubber artikelen, elektrische lampen, zeep, specerijen, tegels, dakpannen, gereedschappen, isolatoren, jaloezieën, deuren, tuinmeubelen, houtsoorten, glaswerk, vruchtensap, lantaarns voor automobielen, lederwaren, machines (landbouw-, ijs-, meel-, enz.), lucifers, radio, pompen, koelkasten, houtwaren.

Plaatselijke bladen uiten hun groote voldoening over deze propaganda en sporen den handelsman aan zich deze gelegenheid te benutten om goede relaties aan te knopen.

Het is niet te verwachten dat men in Nederland spoedig zal overgaan het voorbeeld van de Ver. Staten te volgen. Weinige jaren geleden werd er in ons land moeite gedaan een drijvende tentoonstelling naar Zuid-Amerika te zenden. Dit plan moest worden opgegeven uit gebrek aan deelname.

Het is te begrijpen dat men onder de huidige omstandigheden opziet tegen een dergelijke onderneming.

Er bestaan echter eenvoudiger middelen die de Nederlandsche industrie zouden kunnen bevorderen door uitbreiding van haar afzet in Zuid- en Midden-Amerika.

Het Bureau voor Handelsinlichtingen verklaart zich gaarne bereid hieraan mede te werken. Getrouw aan

zijn devies „Ick Waec" acht het zich tot plicht thans het bekende waarschuwendende woord „Let op Uw Saeck" weder te laten hooren. Nederland heeft reeds naam gemaakt in Zuid-Amerika, maar men mag niet vergeten dat, wanneer men uit vrees „voorloopig" afziet van nieuwe relaties in Zuid-Amerika, concurrenten van andere nationaliteiten alles zullen doen om dit afzetgebied voor zich te winnen. De bewering dat men in Nederland in het algemeen weinig afweet van de voordeelen die Zuid-Amerika biedt, is in vele gevallen niet juist.

Dat Zuid-Amerika voor vele artikelen aan Nederland de voorkeur geeft, bewijzen het groote aantal verzoeken van Zuid-Amerikaansche firma's die aan het Bureau voor Handelsinlichtingen worden gericht met het doel verbindingen te verkrijgen met Nederlandsche fabrikanten en exporteurs.

Zuid-Amerika is voor het Bureau voor Handelsinlichtingen reeds meer dan 30 jaren „bekend terrein" en omgekeerd is er geen officieele of belangrijke particuliere handelsinstelling die het Bureau voor Handelsinlichtingen niet kent.

De uitgebreide gegevens betreffende alle Midden- en Zuid-Amerikaansche staten welke onze archieven bevatten, stellen ons in staat inlichtingen te verstrekken betreffende import, export, statistieken, invoerrechten, enz.

Luchtpost naar Indië.

Met het vliegtuig, dat 26 Januari j.l. van Schiphol naar Ned-Indië is vertrokken, werd 266 K.G. 543 G. bruto luchtpost verzonden, met een netto gewicht van 231 K.G. 518 G.

De zending bevatte: 367 briefkaarten en postwissels; 13228 brieven t/m. 5 gram; 1145 brieven t/m. 10 gram; 2198 stuks zwaarder dan 10 gram; 139 drukwerken, akten en monsters zwaarder dan 5 gram; 3072 stuken bestemd voor buitenlandsche bestemmingen; tezamen 20149 stuks.

BIOSCOOPNIEUWS

SEINPOST — SCHEVENINGEN.

Het nichtje uit Warschau.

Rolverdeeling:

Sonja, het nichtje uit Warschau Liane Haid.
Lucienne, de jonge levenslustige vrouw van een veel ouderen man heeft gewetenswroeging. Tot nog toe leefde ze rustig en tevreden op het landgoed van haar echtgenoot in Saumur.... Nee niet alleen natuurlijk, maar in gezelschap van een huisvriend, den aardigen jongen schilder Fred. Bürel, de echtgenoot van de jonge vrouw komt plotseling de idylle verstoren door zijn komst aan de jonge vrouw te berichten. De overwerkte Parijsche zakenman was bij den dokter geweest, die hem verandering van lucht en rustige bezigheid voorgeschreven heeft. Nu wil Bürel een paar maanden in Saumur blijven om daar een opera te schrijven.
De vriend van de jonge vrouw wordt zoo zenuwachtig van dit onverwachte nieuws, dat hij Lucienne

kort en goed voor de keus stelt: „Bürel of mij". Lucienne is radeloos. Wat te doen? Plotseling krijgt ze een ingeving: haar nichtje Sonja uit Warschau moet haar helpen. Zij verzoekt Sonja telegrafisch om direct over te komen. De elegante nicht voldoet onmiddellijk aan haar verzoek en zij ijlt met haar chauffeur, twee groote doggen en haar dikken vereerder Toby in een 100 K.M. vaart naar Saumur.

Als ze eindelijk arriveert is Lucienne gerust. Ze vraagt aan Sonja de beide mannen Bürel en Fred op de proef te stellen. Zij wil blijven bij dengeen, die haar het meest blijkt lief te hebben. Sonja waarschuwt haar niet niet met vuur te spelen, en als haar waarschuwing geen succes heeft begint ze haar taak met ijver en temperament. Mijnheer Bürel is in een handomdraai overwonnen. Bij Fred lukt het haar evenwel minder goed. Waarom? De jaloersche Toby heeft hem de afspraak der beide vrouwen verraden.

Fred is boos. Sonja bevalt hem reusachtig. Hij zou wel graag.... maar nu heeft hij er een boosaardig plezier in de verleidster bits af te wijzen.

Sonja staat werkelijk paf.
Voor de eerste maal ontmoet ze een man, die het waagt haar te weerstaan. Ze tracht Fred jaloersch te maken. Het lukt niet. Ze arrangeert een gefingeerd auto-ongeluk en regelt het zoo, dat zij schijnbaar bewusteloos aan de voeten van Fred komt te liggen. Het geeft allemaal niets. Fred behandelt haar zoo zakelijk, zoo nonchalant, dat ze eerst razend en daarna heel klein en tam wordt. Tenslotte begint ze werkelijk van Fred te houden.

Als nu ook Lucienne, die er door de jaloersche Toby bij is gehaald, op de kamer van Fred komt en Sonja haar trouweloosheid verwijt, verliest het nichtje uit Warschau haar geduld. Ze pakt haar kleeren en gaat er in een 100 K.M. tempo van tusschen. „Naar Bordeaux", zegt ze. Bürel, die van niets weet valt uit den zevenden hemel. Toch acht hij alles nog niet verloren en hij rijdt Sonja naar Bordeaux na. Inplaats van haar ontmoet hij zijn eenigszins aangeschoten buurman, die hem in den loop van den avond onder het genot van een fijne flesch over Lucienne en Fred de oogen opent.

Bürel wordt razend. Brieschend van woede rijdt hij naar Saumur terug. Lucienne is niet thuis. Fred is in het hotel. Bürel laadt zijn jachtgeweer en gaat naar Fred. Alles wijst erop, dat Fred niet alleen is. Er is een vrouw bij hem. De woedende Bürel wil weten, wie die vrouw is. Hij brult den naam van Lucienne tegen de gesloten deur.

Zij antwoordt hem... vanaf de straat.
Zij was juist met het dienstmeisje de straat opgegaan om inkoop te doen. Lucienne holt verwonderd naar boven. Ook zij wil weten wie bij Fred is. Onder al het lawaai gaat eindelijk de deur open en lachend komt Sonja uit de kamer. Zij was de dame in de kamer van Fred. In deugdame verontwaardiging gaat het opgewonden echtpaar Bürel heen. Zij zien in, dat bij een dergelijke immoraliteit een verstandig huwelijk nog het beste is.

DE BREDASCHE COURANT

Dagblad voor Breda en de provincie Noord-Brabant, met volledige berichtgeving.

Speciale uitgebreide rubrieken. Eénmaal 's weeks een afzonderlijke pagina Indisch Nieuws.

Abonnementsprijs f 1,75 per kwa

LAGE ADVERTENTIEPRIJZEN

5348a

Mutatiestaat van 25 Januari tot 1 Februari '33

Nieuwe Leden:

Mevrouw Borgman, Apeldoorn, Boschweg 37.2.
Mejuffrouw M. G. Kramers, Apeldoorn, Arnhemse Weg 59.
J. Stevens, Gezagh. B.B. te Talock (res. Riouw).
E. W. van Baerle, Reserve-Majoor-Infanterie b.d., Voorburg, Laan van Oostenburg 11.

Nieuwe Begunstiger:

Mr. Dr. M. Smit, Apeldoorn, Deventerstraat 28.

Adresveranderingen:

W. Clasic, Amsterdam, van: Linnaeusstraat 53, naar: Stadionkade 15.
L. P. van Mourik, Oud-Kapitein N.-I.-L., Amsterdam, van: 1ste Helmersstraat 183 hs., naar: Beethovenstraat 8 hs.
E. ten Hove, Apeldoorn, thans: Kerklaan 12.
G. de Zeeuw, Apeldoorn, thans: Oranjelaan 14.
J. B. Lorréwa, van: Den Haag, Raamweg 37, naar: Wassenaar, Huize „Beukenoord", Rijksstraatweg 625.
W. Versluijs, Oud-Opperhoutvester O.I., Den Haag, van: Juliana van Stolberglaan 58, naar: Sweelinckplein 74.
Ds. H. Snel, Den Haag, van: Groot Hertoginnelaan 226, naar: Valeriusstraat 9.
A. Currie, Gouvernements-Landmeter, van: Paramaribo, Gravenstraat, naar: Den Haag, Galvanistraat 93.

Voorgesteld door:

den heer H. A. Schoonhoven te Apeldoorn.
Secretaris Afdeling Apeldoorn.

Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" te Malang.
Secretaris Afdeling Den Haag.

Voorgesteld door:

den heer H. A. Schoonhoven te Apeldoorn.

TE KOOP: PONDOK SOEKAH

Landhuis 3 zijden tuin, 2 terrassen, vrijblijvend uitzicht IJsbaan Sportlaan. 7 kamers, badkamer, keuken, 2 kelders, schuur, sanitaire inrichting, centrale verw. Erfp. f300.— Billijke overn. stoffeering. 5362
VLIEGENVANGERLAAN 1 — DEN HAAG

Heeren Verlofgangers en Repatrieerenden: U behoeft in Holland Uw 5253

„DIËNG" en MAC GILLAVRY

Cigarettes niet te missen. — steeds voorradig bij

Sigarenmagazijn „DELI", Den Haag

LAAN VAN MELDERVOORT 38. Telefoon 330001.

Deze cigarettes zijn Import van zuivere Javatabak.

Franco toezending door het geheele land.

FIRMA P. v. LOON

De Ruitersstraat 18 — LEIDEN — Telefoon 1061

— ZUIVERAARS —

Specialiteit in het verdelgen van Kakkerlakken, Torren, Krekels, Mieren, Ratten, Muizen en Wandgedierte. 5630

WILDHANDEL

Lange Lakenstraat 24, Haarlem — Telefoon 15672

J. VAN WAARD

Wild en Gevogelte. Eieren uit eigen Hoenderpark, wat dagelijks is te bezichtigen te Vijfhuizen.

Beleefd aanbevelend. J. VAN WAARD. 5324

Hooren en bezorgen zonder prijsverhooging.

Leden van Oost en West 5 procent korting.